

Person Perthnasol	Ymchwiliad	Dyddiad rhoi hysbysiad penderfynu	Canfyddiadau a dyfarniad y Comisiynydd
<p><u>Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr</u></p>	<p>CSG687 Ar 14/01/2020 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Mynychodd yr achwynydd glinig cynllunio teulu Ysbyty Bryn Beryl Pwllheli. Nid oedd yr achwynydd yn fodlon na wnaeth unrhyw un siarad Cymraeg gyda hi. Cafodd yr achwynydd ffurflen Saesneg i'w llenwi a bu'n rhaid iddi ofyn am ffurflen Gymraeg.</p>	30/03/2021	<p>Canfyddiadau'r Comisiynydd</p> <p>Safon 38: Os yw corff yn llunio dogfen neu ffurflen yn y ddwy iaith, rhaid iddo sicrhau nad yw'n trin fersiwn Gymraeg y ddogfen mewn ffordd sy'n llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg ohoni. Rhaid i fersiynau Saesneg gynnwys datganiad i esbonio bod fersiwn Gymraeg. Yn yr achos yma cafodd yr achwynydd gopi Saesneg o ffurflen a oedd ar gael yn Gymraeg i'w llenwi. Roedd y fersiwn Saesneg yn cynnwys datganiad oedd yn esbonio bod fersiwn Gymraeg ar gael ond bu'n rhaid i'r achwynydd ofyn am ffurflen Gymraeg ac aros amdani. Gan y bu'n rhaid i'r achwynydd ofyn am gopi Cymraeg o'r ffurflen fe wnaeth y Bwrdd Iechyd drin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.</p> <p>Safon 50: Mae safon 50 yn gofyn i unrhyw wasanaeth derbynfa sydd ar gael yn Saesneg hefyd fod ar gael yn Gymraeg heb i'r ymwelydd orfod gwneud cais amdano. Yn yr achos yma, er bod yr aelod o staff oedd yn croesawu unigolion i'r clinig yn gallu siarad Cymraeg, ni gafodd yr achwynydd gynnig gwasanaeth Cymraeg yn rhagweithiol yn nerbynfa'r clinig, wrth gyflwyno ei chwyn dywedodd yr achwynydd y clerch yn "amllwg yn uniaith Saesneg". Gan mai yn Saesneg y siaradwyd gyda'r achwynydd yn nerbynfa'r clinig ni chafodd yr achwynydd wasanaeth Cymraeg yn rhagweithiol, felly ni lwyddodd y Bwrdd Iechyd i gydymffurfio â safon 50 yn yr achos yma.</p>

Safon 52: Lle bo'n ofynnol i gorff gydymffurfio â safon 52, disgwylir iddynt arddangos arwydd yn eu derbynfa sy'n datgan yn Gymraeg fod croeso i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg yn y dderbynfa. Yn yr achos yma nid oedd arwydd yn cael ei arddangos ym mhrif dderbynfa Ysbyty Bryn Beryl nac ychwaith ar ddesg groesawu'r clinig i ddatgan fod croeso i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg yn y dderbynfa. Gan nad oedd arwyddion ar dderbynfeydd Ysbyty Bryn Beryl pan ymwelodd yr achwynydd ni wnaeth y Bwrdd Iechyd lwyddo i gydymffurfio â safon 52 yn yr achos yma.

Safon 53: Rhaid i gorff sicrhau bod staff yn y dderbynfa sy'n gallu darparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg yn gwisgo bathodyn sy'n cyfleu hynny. Yn yr achos yma ni wnaeth yr achwynydd adnabod bod y clerc oedd yn croesawu aelodau'r cyhoedd i'r clinig yn gallu siarad Cymraeg ac nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi honni bod y clerc yn gwisgo bathodyn 'iaith gwaith'. Rwy'n casglu felly nad oedd y clerc yn gwisgo bathodyn oedd yn cyfleu ei bod yn gallu darparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg. Gan nad wyf wedi derbyn cadarnhad bod y clerc yn gwisgo bathodyn i gyfleu ei bod yn gallu darparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg rwy'n dyfarnu na wnaeth y Bwrdd Iechyd gydymffurfio â safon 53.

Safon 102: Mae safon 102 yn gofyn i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ddarparu cyrsiau hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i'w staff i ddatblygu eu hymwybyddiaeth o'r Gymraeg a dealltwriaeth o'r dyletswydd i weithredu yn unol â safonau'r Gymraeg a dealltwriaeth o'r modd y gellir defnyddio'r Gymraeg yn y

gweithle. Pan ymwelodd yr achwynydd â'r clinig ni chafodd gynnig ffurflen Gymraeg ac ni wnaeth y staff oedd yn bresennol roi ar ddeall i'r achwynydd eu bod yn siarad Cymraeg. Oherwydd yr amheuan yma ynglŷn â lefelau ymwybyddiaeth iaith y staff fe ofynnwyd i'r Bwrdd lechyd a oedd yn darparu cyrsiau hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith. Cadarnhaodd y Bwrdd lechyd eu bod yn darparu cyrsiau ymwybyddiaeth iaith er nad oedd rhai aelodau o staff oedd yn bresennol pan ymwelodd yr achwynydd wedi mynychu cwrs ymwybyddiaeth iaith. Gan bod y Bwrdd lechyd wedi cadarnhau eu bod yn cynnig hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i'w staff i ddatblygu eu hymwybyddiaeth o'r Gymraeg a dealltwriaeth o'r dyletswydd i weithredu yn unol â safonau'r Gymraeg a dealltwriaeth o'r modd y gellir defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle, rwy'n dyfarnu bod y Bwrdd lechyd wedi cydymffurfio â safon 102 yn yr achos yma.

Safon 105: Mae safon 105 yn gofyn i Fwrdd lechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr roi ar gael i aelodau staff y sefydliad sy'n siarad Cymraeg fathodyn sy'n cyfleu hynny. Rhaid i'r bathodyn ei gwneud yn eglur bod yr aelod staff sy'n ei wisgo yn gallu darparu gwasanaeth yn Gymraeg. Mae safon 105 hefyd yn gofyn i'r Bwrdd lechyd hybu gwisgo'r bathodyn ymhlith aelodau staff y sefydliad. Darparodd y Bwrdd lechyd wybodaeth ynglŷn â'r modd maent yn rhoi ar gael i aelodau staff y Bwrdd lechyd sy'n siarad Cymraeg fathodynau pin 'iaith gwaith' a bathodynau wedi eu brodio i'w rhoi ar iwniform. Gan bod y Bwrdd lechyd wedi darparu gwybodaeth sy'n dangos bod y Bwrdd lechyd yn darparu bathodynau 'iaith gwaith' i'w staff ac yn hybu eu defnydd rwyf o'r farn bod y Bwrdd lechyd yn cydymffurfio gyda safon 105.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi methu â chydymffurfio â safon 102 a 105, ond bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi methu â chydymffurfio â safon 38, 50, 52 a 53.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi methu â chydymffurfio â safon 38, 50, 52 a 53.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 38 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd gymryd camau i atgoffa staff gweinyddol o'r angen i gynnig dewis iaith os oes fersiwn Gymraeg o ffurflen sydd hefyd ar gael yn Saesneg.

Amserlen: O fewn mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Safon 50 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

2. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd gymryd camau i atgoffa staff eu derbynfydd o'r angen i gynnig gwasanaeth Cymraeg yn rhagweithiol.

Amserlen: O fewn mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Safon 52 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

3. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr arddangos arwyddion ym mhob un o'i dderbynfeydd sy'n datgan yn Gymraeg bod croeso i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg yn y dderbynfa.
Amserlen: O fewn mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Safon 53 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

4. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ddarparu bathodynnau i bob aelod o staff eu derbynfeydd sy'n gallu siarad Cymraeg.

5. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr gymryd camau i atgoffa staff eu derbynfeydd sy'n gallu darparu gwasanaeth derbynfa yn Gymraeg o'r angen i wisgo bathodyn sy'n cyfleu hynny.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Safon 102 – Argymhelliad yn unol ag adran 76 Mesur y Gymraeg

Rwy'n argymhell bod y Bwrdd Iechyd yn edrych ar eu dull o drefnu cyrsiau ymwybyddiaeth iaith ac yn ystyried sut orau i gyflwyno cyrsiau ymwybyddiaeth iaith i staff nad ydynt wedi mynychu cwrs ymwybyddiaeth iaith.

6. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1 – 5.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Bwrdd Iechyd
Prifysgol
Caerdydd a'r
Fro

CSG741 Ar 24/06/2020 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Honnai'r achwynydd nad oedd modd derbyn gwasanaeth Cymraeg ar y rhif ffôn 02920444500 (deintydd mewn argyfwng). Ar ôl 55 munud o aros am ymateb Cymraeg, terfynodd yr achwynydd yr alwad. Tua 45 munud mewn i'r alwad, gofynnodd yr achwynydd i'w mab drïo'r rhif a gofyn am opsiwn Saesneg, ac fe gafodd ateb o fewn 3-4 munud. Ar ôl terfynu'r alwad, 55 munud ar ôl dechrau'r alwad, deialodd yr achwynydd eto, ond dewis yr opsiwn Saesneg, ac fe gafodd ateb o fewn cwpwl o funudau. Wrth gwyno wrth yr aelod staff atebodd yr alwad Saesneg, dywedodd yr aelod staff bod sawl person wedi cwyno am yr un mater.

25/03/2021

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ar 30/03/2021.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 10: Mae safon 10 yn ei wneud yn ofynnol i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro i ddelio â galwad yn Gymraeg os yw'r galwr yn dymuno hynny. Mae hyn yn wir hyd nes ei bod yn angenrheidiol trosglwyddo'r alwad i aelod o staff nad yw'n siarad Cymraeg sy'n gallu darparu gwasanaeth ar bwnc penodol; a hyd nes nad oes aelod o staff sy'n siarad Cymraeg ar gael i ddarparu gwasanaeth ar y pwnc penodol hwnnw. Yn yr achos yma, galwodd yr achwynydd y llinell ffôn dan sylw, a dewis yr opsiwn Cymraeg. Buodd yn disgwyl am 55 munud heb ateb, ac felly penderfynodd derfynu'r alwad. Galwodd yr achwynydd yr un rhif eto, a dewis yr opsiwn Saesneg. Cafodd ateb o fewn munudau, a derbyniodd wasanaeth yn Saesneg yn unig. Ni dderbyniodd yr achwynydd wasanaeth yn Gymraeg o gwbl, er bod ei dymuniad i wneud hynny yn glir drwy ddewis yr opsiwn Cymraeg wrth wneud yr alwad. Mae hyn felly yn fethiant i gydymffurfio â safon 10.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 10 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro sicrhau fod galwadau i'r llinell Gymraeg yn cael eu hateb, a bod hynny'n digwydd yn unol â'r targedau neu ddangosyddion perfformiad sy'n bodoli ar gyfer y gwasanaeth hwnnw.
 2. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd ddelio gyda'r galwadau hyn mewn modd sy'n bodloni gofynion safon 10. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd gynnal ymarferion rheolaidd i wirio fod galwadau i'r llinell Gymraeg yn cael eu hateb yn unol â gofynion y safonau ac yn unol â'u dangosyddion perfformiad, ac adrodd ar ganlyniadau'r ymarferion hynny i bwyllgorau a fforymau monitro perfformiad perthnasol. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1-2.
- Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Argymhelliad dan adran 77(4)(a) Mesur y Gymraeg

1. Rwy'n argymhell fod y Bwrdd Iechyd yn cynnal adolygiad o'i drefniadau i ddarparu gwasanaeth ffôn drwy CAV 24/7, ac yn gweithredu ar ei ganfyddiadau, er mwyn sicrhau fod y gwasanaeth hwnnw yn cydymffurfio â gofynion safonau'r Gymraeg.

Bwrdd Iechyd
Prifysgol
Caerdydd a'r
Fro

CSG710 Ar 17/02/2020 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Honnai'r achwynydd (P) yn yr achos yma nad oes testun Cymraeg o gwbl ar gyfrifon cymdeithasol Twitter (https://twitter.com/CV_UHB) a Facebook (<https://www.facebook.com/cardiffandvaleuhb/>) Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro. Dywedir bod holl gynnwys y ddau gyfrif yn uniaith Saesneg.

25/03/2021

Rwy'n argymhell bod y Bwrdd Iechyd yn rhannu canlyniadau'r adolygiad hefo'r Comisiynydd o fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ar 25/03/2021.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 45: Mae safon 45 yn ei gwneud yn ofynnol i D beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol ar ei gyfrifon corfforaethol ac adrannol. Mae dyletswyddau'r safon yn cynnwys gofyniad i D wneud yn siŵr—os yw'n cyhoeddi neges yn Saesneg ar ei gyfryngau cymdeithasol—ei fod yn cyhoeddi'r neges yn Gymraeg hefyd. Mae'r gŵyn yma wedi dangos nad yw D bob amser yn darparu deunydd yn Gymraeg ar ei gyfryngau cymdeithasol, a bod llawer iawn mwy o destun yn cael ei gyhoeddi yn Saesneg ar ei gyfrifon nac yn Gymraeg, sydd yn golygu bod y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae hyn yn fethiant i gydymffurfio â safon 45.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi methu â chydymffurfio â safon 45.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi methu â chydymffurfio â safon 45.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 45: Gofyniad i baratoi cynllun gweithredu yn unol ag adran 77(3)(a) Mesur y Gymraeg

1. Rwyf yn ei gwneud yn ofynnol i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro (D) baratoi cynllun gweithredu.

Rwyf yn gwneud hyn at y diben o atal methiant D i gydymffurfio â'r gofyniad perthnasol—sef y ddyletswydd, yn unol â safon 45, iddo beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol—rhag parhau neu gael ei ailadrodd.

Rhaid i'r cynllun gweithredu gynnwys yr wybodaeth ganlynol:

o disgrifiad o bob un o'r camau y bydd D yn eu cymryd i sicrhau nad yw'n trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol ar ei gyfrifon corfforaethol ac adrannol

o pwy fydd yn gyfrifol ac yn atebol am gymryd pob un o'r camau

o amserlen bendant ar gyfer cyflawni pob un o'r camau (gan gynnwys unrhyw gerrig milltir)

o yr adnoddau (e.e., cyllid/staff) sydd eu hangen i gyflawni pob un o'r camau.

Dylai'r cynllun gweithredu, ymysg camau eraill, gynnwys camau i sicrhau—

o bod D yn cynnal awdit o'r holl gyfrifon corfforaethol ac adrannol sydd ganddo i asesu a ydynt yn cydymffurfio â gofynion safon 45, a bod D yn cymryd camau os nad ydynt yn cydymffurfio

o bod gan D yr adnoddau i allu cyhoeddi cynnwys yn Gymraeg ar ei gyfrifon cymdeithasol ar yr un pryd ag y mae'n cyhoeddi cynnwys cyfatebol yn Saesneg.

Er enghraifft, gallai hynny olygu cymryd camau fel:

- sicrhau bod adnoddau cyfieithu digonol (yn fewnol neu'n allanol) i gefnogi aelodau staff di-Gymraeg y tîm cyfathrebu i gyhoeddi cynnwys yn Gymraeg

- sicrhau bod gan y tîm cyfathrebu'r sgiliau iaith Gymraeg perthnasol i allu cyfieithu cynnwys o'r Saesneg i'r Gymraeg eu hunain (drwy recriwtio aelod(au) staff ychwanegol i'r tîm sydd â'r sgiliau Cymraeg perthnasol neu drwy wella sgiliau Cymraeg yr aelodau staff cyfredol)

- sicrau bod ymwybyddiaeth y staff cyfathrebu am ofynion safon 45, ac am sut i gydymffurfio â safon 45, yn ddigonol, ac i'r staff dderbyn hyfforddiant os nad yw'n ddigonol o os yw D yn cyhoeddi neges (gan gynnwys neges dro dro) yn Saesneg ar ei gyfrif Saesneg, bod D yn cyhoeddi'r neges yn Gymraeg (o leiaf ar yr un pryd) ar ei gyfrif Cymraeg cyfatebol

o os yw D yn cyhoeddi neges gan berson arall ar ei gyfrif Saesneg (e.e., yn ail drydar neges gan sefydliad arall), bod D yn cyhoeddi'r canlynol ar ei gyfrif Cymraeg cyfatebol: y fersiwn Gymraeg o'r neges (os oes fersiwn Gymraeg ar gael), neu

- y fersiwn Saesneg o'r neges (os nad oes fersiwn Gymraeg ar gael) o bod unrhyw gynnwys statig (e.e., y bywgraffiad a'r cyfeiriad gwefan ar gyfrif Twitter) a

gyhoeddir ar gyfrif Saesneg D yn cael ei gyhoeddi yn Gymraeg ar ei gyfrif Cymraeg.

Os yw D yn gweithredu cyfrifon Cymraeg a Saesneg ar wahân (yn lle cyfrif dwyieithog), dylai'r cynllun gweithredu, ymysg camau eraill (ac yn ychwanegol i'r camau cyffredinol a nodir uchod), gynnwys camau i sicrhau:
o bod D yn codi ymwybyddiaeth o'r cyfrif Cymraeg ar y cyfrif Saesneg cyfatebol, er enghraifft drwy ddarparu dolen uniongyrchol at y cyfrif Cymraeg.

Os yw D yn gweithredu cyfrif dwyieithog (yn lle cyfrif Cymraeg a Saesneg ar wahân), dylai'r cynllun gweithredu, ymysg camau eraill (ac yn ychwanegol i'r camau cyffredinol a nodir uchod), gynnwys camau i sicrhau:
o bod enw'r cyfrif a'r enw defnyddiwr ar gyfer y cyfrif yn Gymraeg, yn ddwyieithog neu'n niwtral o ran iaith
o bod D yn peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg pan fydd yn cyhoeddi neges gyda'r testun Cymraeg a Saesneg o fewn yr un neges (e.e., sicrhau nad yw'r testun Cymraeg yn cael ei guddio oherwydd bod y testun Saesneg wedi'i osod uwchben y testun Cymraeg)

Amserlen: Rhaid i D lunio drafft cyntaf o'r cynllun gweithredu a rhoi'r drafft hwnnw i'r Comisiynydd o fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd, sef erbyn 25/06/2021.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ar 25/03/2021.

Cyngor Sir
Ceredigion

CSG721 Ar 24 Mawrth, 2020 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd yn ymwneud â gohebiaeth e-bost ac roedd dwy elfen iddi. Yn gyntaf, eglurodd yr achwynydd ei fod wedi cofrestru ei fanylion ar wefan y cyngor er mwyn derbyn gwasanaethau ar lein. Derbyniodd e-bost gan y cyngor yn diolch am gofrestru ac yn gofyn iddo gadarnhau ei fanylion. Roedd testun yr e-bost yn Saesneg. Cafodd ei anfon o'r cyfeiriad devandcontrol@ceredigion.gov.uk am 13:18 ar 24 Mawrth, 2020 a phwnc yr e-bost oedd 'Registration Activation'.

25/03/2021

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Pan fo'r cyngor yn cael gohebiaeth yn Gymraeg, ac mae angen iddo ateb yr ohebiaeth honno, rhaid iddo ateb yn Gymraeg, oni bai bod y person a anfonodd yr ohebiaeth wedi dweud wrtho nad oes angen gwneud hynny. Anfonodd yr achwynydd ddau gais am wasanaeth yn Gymraeg i'r cyngor trwy ei wefan. Mae'n ymddangos bod y cyngor wedi ystyried y ceisiadau hyn yn ohebiaeth oedd angen ei hateb oherwydd fe wnaeth eu cydnabod yn awtomatig gyda dau neges e-bost oedd yn Saesneg. Ni ddywedodd yr achwynydd wrth y cyngor nad oedd angen ateb ei geisiadau yn Gymraeg. Roedd hyn yn fethiant gan y cyngor i gydymffurfio â safon 1.

Safon 5: Mae safon 5 yn golygu bod rhaid i'r cyngor ddarparu fersiwn Gymraeg o unrhyw ohebiaeth y mae'n ei hanfon at berson os nad yw'n gwybod beth yw ei ddewis iaith. Anfonodd y cyngor ohebiaeth, sef dau gydnabyddiaeth e-bost awtomatig, at yr achwynydd. Ni wiriwyd dewis iaith yr achwynydd cyn eu hanfon. Saesneg oedd iaith yr ohebiaeth. Roedd hyn yn fethiant gan y cyngor i gydymffurfio â safon 5.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Sir Ceredigion wedi methu â chydymffurfio â safon 1 a 5.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Sir Ceredigion wedi methu â chydymffurfio â safon 1 a 5.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 1 – Gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Dylai'r cyngor gymryd camau i adnabod pob gohebiaeth ddwyieithog a gynhyrchir ganddo'n awtomatig er mwyn sicrhau nad ydynt yn debygol o gael eu heffeithio gan yr un broblem a effeithiodd y negeseuon e-bost dan sylw yn yr ymchwiliad hwn.
2. Rhaid i'r cyngor ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1.

Amserlen: Erbyn 1 Gorffennaf, 2021

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Sir Ceredigion ar 25/03/2021.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 10: Rhaid i'r bwrdd iechyd ddelio a galwadau a wneir iddo yn Gymraeg os mai dyna yw dymuniad y person sy'n galw. Ffoniodd yr achwynydd wasanaeth meddygon teulu allan i oriau'r bwrdd iechyd a dewisodd yr opsiwn ar gyfer derbyn gwasanaeth yn Gymraeg. Ar ôl gwneud hynny canodd yr alwad am gyfnod hir heb i neb ei hateb. Terfynodd yr alwad yn y pen draw wedi iddo gael gwasanaeth yn Saesneg gan ddefnyddio ffôn arall. Heb

Bwrdd Iechyd
Prifysgol
Betsi
Cadwaladr

CSG618 Ar 19 Awst, 2019
derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r
cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni
amodau adran 93 Mesur y Gymraeg,
ac felly'n ddilys. Roedd yn ymwneud â 30/11/2020
gwasanaeth meddyg teulu allan o
oriau Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi
Cadwaladr (y bwrdd iechyd). Eglurodd
yr achwynydd ei fod wedi ffonio'r

gwasanaeth bore Sadwrn, 17 Awst 2019. Roedd arno eisiau trefnu apwyntiad gyda meddyg teulu ar gyfer ei blentyn ifanc oedd yn sâl. Ffoniodd y rhif perthnasol a dewisodd yr opsiwn ar gyfer cael gwasanaeth Cymraeg. Er iddo ddisgwyl am gyfnod o awr, ni chafodd yr alwad ei hateb. Am oddeutu 12pm fe ffoniodd yr un rhif gan ddefnyddio ffôn arall. Y tro hwn fe ddewisodd yr opsiwn ar gyfer cael gwasanaeth Saesneg. Cafodd yr alwad hon ei hateb ar unwaith.

dystiolaeth sy'n profi beth yn union ddigwyddodd i alwad cyntaf yr achwynydd ni allaf ddyfarnu bod y bwrdd iechyd wedi methu â chydymffurfio â gofynion y safon dan yr amgylchiadau.

Safon 14: Rhaid i'r bwrdd iechyd sicrhau nad yw ei ddangosyddion perfformiad ar gyfer delio â galwadau ffôn yn gosod mesuriadau a fyddai'n trin galwadau ffôn a wneir yn Gymraeg yn llai ffafriol na galwadau a wneir yn Saesneg. Mae'r bwrdd iechyd yn perthnasu'r un safonau perfformiad i alwadau a wneir yn Gymraeg ac yn Saesneg i'r gwasanaeth meddygon teulu yn Gymraeg tu allan i oriau. Nid yw hyn yn dangos methiant gan y bwrdd iechyd i gydymffurfio a'r safon.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi methu â chydymffurfio â safon 10 a 14.

Datganiad gweithredu pellach

Mae adran 76 Mesur y Gymraeg yn caniatáu i mi weithredu ymhellach lle na fu methiant. Yn achos fy nyfarniad na fethodd y bwrdd iechyd â chydymffurfio â safon 10, byddaf yn gweithredu ymhellach er mwyn gwneud argymhellion i'r bwrdd iechyd.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 10 – Argymhelliad o dan isadran 76(3)(a) Mesur y Gymraeg Dylai'r bwrdd iechyd brofi effeithiolrwydd y gwasanaeth ffôn meddygon teulu tu allan o oriau ar

		<p>wahanol adegau o'r dydd/nos am gyfnod o 3 mis ac adrodd ar ei ganfyddiadau i'r Comisiynydd.</p> <p>Hysbysiad penderfynu a roddwyd Rhoddwyd hysbysiad penderfynu i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ar 30/11/2020.</p> <p>Apelau a wnaed i'r tribiwnlys Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.</p>
<p><u>Gweinidogion Cymru</u></p> <p>CSG653 Ar 6/10/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd y gŵyn yn ymwneud â diffyg gwasanaeth derbynfa Cymraeg yn Abaty Ystrad Fflur. Roedd yr achwynydd wedi ymweld â'r Abaty ar 28/09/2019, ac wrth gyrraedd roedd wedi ceisio cael gwasanaeth Cymraeg wrth brynu tocynnau a derbyn gwybodaeth am yr Abaty. Ni dderbyniodd y gwasanaeth Gymraeg yr oedd yn ei ddymuno. Mae Abaty Ystrad Fflur o dan gadwraeth CADW. Mae'r gwasanaethau a ddarperir gan CADW yn ddarostyngedig i Hysbysiad Cydymffurfio Gweinidogion Cymru.</p>	<p>12/11/2020</p>	<p>Canfyddiadau'r Comisiynydd Safon 64: Rhaid i gorff sicrhau bod unrhyw wasanaeth derbynfa sydd ar gael yn Saesneg, ar gael yn Gymraeg hefyd. Rhaid iddo hefyd sicrhau na chaiff person sydd am gael gwasanaeth derbynfa Cymraeg ei drin yn llai ffafriol na pherson sydd am gael gwasanaeth derbynfa Saesneg. Derbyniais gŵyn gan aelod o'r cyhoedd oedd wedi ymweld ag Abaty Ystrad Fflur ar y 28/09/2019, sydd o dan gadwraeth CADW (sydd yn ddarostyngedig i hysbysiad cydymffurfio Gweinidogion Cymru), gan honni nad oedd wedi derbyn gwasanaeth derbynfa Cymraeg. Rwyf yn canfod nad oedd gwasanaeth derbynfa Cymraeg ar gael yn Abaty Ystrad Fflur ar ymweliad yr achwynydd, ac roedd y dulliau amgen o ddarparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, yn groes i ofyniad y safon.</p> <p>Dyfarniad y Comisiynydd O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 64.</p>

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 64.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 64 – gofyniad i baratoi cynllun gweithredu yn unol ag adran 77(3)(a) Mesur y Gymraeg

1. Rwy'n ei wneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru i baratoi cynllun gweithredu er mwyn sicrhau fod CADW yn cydymffurfio â gofynion safon 64 ym mhob safle y mae'n gyfrifol amdano.

Amserlen: Rhaid i Weinidogion Cymru roi cynllun drafft cyntaf o'r cynllun gweithredu i'r Comisiynydd o fewn 6 wythnos o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd, sef erbyn 24/12/2020.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Weinidogion Cymru ar 12/11/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 10: Mae safon 10 yn ei gwneud yn ofynnol ar Weinidogion Cymru ddelio â galwadau ffôn i rifau llinell cymorth yn gyfan gwbl yn Gymraeg os mai dyna yw dymuniad y galwr. Ffoniodd yr achwynydd rif llinell gymorth Help Gyda Chostau lechyd, sy'n cael ei ddarparu gan Weinidogion Cymru, ar 15 Ionawr, 2020 ac fe fynegodd ddymuniad i siarad Cymraeg. Nid oedd y swyddog a

Gweinidogion Cymru

CSG690 Ar 16 Ionawr, 2020 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd yn ymwneud a gwasanaeth ffôn Help gyda Chostau lechyd. Eglurodd yr achwynydd ei fod wedi ffonio'r rhif, sef 0345 603 1108,

10/11/2020

ar 15 Ionawr 2020 er mwyn archebu ffurflenni hawlio costau deintyddol. Honnodd nad oedd unrhyw un ar gael i ddelio â'i alwad yn Gymraeg. Cafodd ei drosglwyddo i wasanaeth oedd yn cael ei ddarparu gan y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yn Lloegr, cyn wedyn cael ei drosglwyddo eto i 'Welsh Publications Line' Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Ni ddarparwyd gwasanaeth Cymraeg iddo ar yr un o'r llinellau ffôn hyn.

atebodd yr alwad yn medru'r iaith. Ni ddeliwyd felly â'r alwad yn Gymraeg. Roedd hyn yn fethiant i gydymffurfio â'r safon.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 10 – Gofyniad i gymryd camau yn unol ag isadran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Weinidogion Cymru sicrhau bod trefniadau Mediascene Ltd. ar gyfer darparu gwasanaeth ffôn Help gyda Chostau Iechyd Cymru yn cydymffurfio'n llwyr â gofynion safon 10.
2. Rhaid i Weinidogion Cymru adolygu eu trefniadau gyda darparwyr trydydd parti eraill i sefydlu ble mae darpariaeth ffonio yn ôl yn bodoli a chymryd camau i newid y ddarpariaeth honno lle bo angen.
3. Rhaid i Weinidogion Cymru ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg eu bod wedi cwblhau camau gorfodi 1 – 2.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol
Wrecsam

CSG719 Ar 16 Mawrth 2020
derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r
cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni
amodau adran 93 Mesur y Gymraeg,
ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd y gŵyn
ynghylch llythyr Saesneg yn unig
dderbyniodd yr achwynydd gan
Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn
ymwneud â "Chargeable Garden
Waste Collection Service" ar gyfer y
flwyddyn ariannol nesaf.

23/10/2020

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Weinidogion Cymru ar
10/11/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 2: Os yw corff yn gohebu ag unigolyn am y tro
cyntaf, rhaid iddo ofyn i'r unigolyn a fyddai'n dymuno cael
gohebiaeth oddi wrtho yn Gymraeg. Os yw'r unigolyn yn
ymateb i ddweud mai ei ddymuniad yw cael gohebiaeth yn
Gymraeg gan y corff, rhaid i'r corff gadw cofnod o'r
dymuniad hwnnw, gan ohebu â'r unigolyn hwnnw, ac anfon
unrhyw ffurflenni at yr unigolyn hwnnw, yn Gymraeg o
hynny ymlaen. Yn yr achos hwn, yn dilyn trefnu
gwasanaeth gwastraff gardd dros y ffôn gyda'r Cyngor,
derbyniodd yr achwynydd ohebiaeth yn cadarnhau'r
drwydded ac ati yn Saesneg yn unig. Yn dilyn ystyriaeth o'r
dystiolaeth, rwyf yn canfod nad yw gofynion safon 2 yn
gymwys i amgylchiadau'r gŵyn. Nid oes dystiolaeth fod hwn
yn ohebiaeth gyntaf bu'r Cyngor anfon at yr achwynydd, ac
nid yw'n ohebiaeth wedi ei bersonoli.

Safon 4: Os yw corff yn anfon yr un ohebiaeth at nifer o
bersonau, rhaid iddo anfon fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth
honno. Rhaid i'r corff sicrhau hefyd bod y fersiwn Gymraeg
o'r ohebiaeth yn cael ei hanfon ar yr un pryd ag y mae'n
anfon unrhyw fersiwn Saesneg ohoni. Derbyniodd yr
achwynydd ohebiaeth Saesneg yn unig yn cadarnhau
trefniadau casglu gwastraff gardd. Yn dilyn ystyriaeth lawn
o'r dystiolaeth, rwy'n canfod fod yr ohebiaeth dan sylw yn
esiampol o'r un ohebiaeth yn cael ei anfon at nifer o

bersonau, ac felly y mae gofyniad i'r ohebiaeth cael ei anfon yn Gymraeg ac yn Saesneg.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 2, ond bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 4.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 4.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 2 – rhoi argymhellion yn unol â adran 77(3)(a)
Rwyf yn argymhell fod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn gwirio ei system rheoli gwybodaeth cwsmeriaid cyfredol i sicrhau fod cofnodion o ddewis iaith unigolion yr oedd y Cyngor wedi ei hel ers y diwrnod gosod yn gywir. Dylid trosglwyddo unrhyw gofnod dewis iaith o systemau blaenorol i'r system gyfredol.

Safon 4 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam sicrhau fod llythyrau anfonir at nifer o bersonau yn cael ei anfon yn Gymraeg a Saesneg. Er mwyn sicrhau hyn, dylid
l. cynnal adolygiad o'r llythyrau anfonir at nifer o bersonau er mwyn ei adnabod, gan gadw cofnod canolog o'r llythyrau perthnasol

		<p>II. sicrhau fod fersiwn Gymraeg cyfredol o bob llythyr III. cryfhau trefniadau bob tîm i sicrhau eu bod yn anfon llythyr Gymraeg a Saesneg ar yr un pryd IV. datblygu trefniadau i wirio ac arolygu sampl o lythyrau anfonwyd yn gyson er mwyn darganfod unrhyw gamgymeriadau drwy hunain rheoleiddio. 2. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau cam gorfodi 1. Amserlen: O fewn 90 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.</p> <p>Hysbysiad penderfynu a roddwyd Rhoddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar 23/10/2020.</p> <p>Apelau a wnaed i'r tribiwnlys Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.</p>
<p><u>Cyngor</u> <u>Bwrdeistref</u> <u>Sirol Castell-</u> <u>nedd Port</u> <u>Talbot</u></p>	<p>CSG650 Ar 01/10/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Ffoniodd yr achwynydd rif ffôn ymholiadau cyffredinol y Cyngor a chael cyfarchiad Saesneg yna siaradodd y swyddog yn Gymraeg. Esboniodd yr achwynydd ei fod am siarad â rhywun ynglŷn â chcludant ysgolion, trosglwyddwyd yr alwad i swyddog arall a atebodd y ffôn yn Saesneg. Holodd yr achwynydd a</p> <p>12/10/2020</p>	<p>Canfyddiadau'r Comisiynydd Safon 8: Mae Safon 8 yn gofyn i'r Cyngor gyfarch galwr yn Gymraeg. Mae'r gofyniad yma yn berthnasol ar gyfer pob cyfarchiad yn ystod yr alwad, nid ar gyfer y cyfarchiad cyntaf yn unig. Yn yr achos yma cafodd yr achwynydd ei gyfarch yn Gymraeg yn awtomataidd ar ddechrau'r alwad. Fodd bynnag, fe gafodd ei gyfarch yn Saesneg gan y swyddog cyntaf iddo siarad gyda hwy. Yn ôl yr achwynydd fe gafodd ei gyfarch yn Saesneg ar o leiaf un achlysur arall yn ystod yr un alwad ond nid yw'r Cyngor wedi gallu darparu gwybodaeth am y rhan yma o'r alwad. Gan bod yr achwynydd wedi cael ei gyfarch yn Saesneg yn unig ar o leiaf un achlysur yn ystod yr alwad i brif rif ffôn y Cyngor nid</p>

oedd rhywun ar gael oedd yn siarad Cymraeg. Trosglwyddwyd yr alwad i swyddog arall a atebodd y ffôn yn Saesneg hefyd yn ôl yr achwynydd. Yn ôl yr achwynydd fe holodd a oedd y swyddog yma yn siarad Cymraeg ddwywaith ac yna, yn ôl yr achwynydd, fe roddodd y swyddog y ffôn i lawr.

wyf o'r farn bod y Cyngor wedi cydymffurfio gyda Safon 8 yn yr achos yma.

Safon 9: Mae safon 9 yn gofyn i'r Cyngor roi gwybod i'r person sy'n cysylltu â'r corff ar un o'r rhifau ffôn perthnasol bod gwasanaeth ffôn Cymraeg ar gael. Yn yr achos yma fe gysylltodd yr achwynydd gyda'r Cyngor ar y prif rif ffôn. Mae prif rif ffôn y Cyngor yn rhoi opsiynau yn awtomataidd i bwysu i gael gwasanaeth Cymraeg neu Saesneg. Gan bod y Cyngor wedi rhoi dewis awtomataidd i barhau gyda'r alwad yn Gymraeg yna rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi cydymffurfio gyda safon 9 yn yr achos yma.

Safon 10: Er mwyn cydymffurfio â safon 10, roedd angen i'r Cyngor sicrhau bod yn rhaid i'r Cyngor ddelio â'r alwad yn Gymraeg yn ei chyfanrwydd i unigolion sy'n ffonio'r Cyngor ar un o'i rifau ffôn perthnasol os mai dyna yw dymuniad yr unigolyn. Rhaid i'r corff ddelio â'r alwad yn Gymraeg yn ei chyfanrwydd unwaith y bydd y sefydliad yn ymwybodol bod yr unigolyn yn dymuno defnyddio'r Gymraeg. Yn yr achos yma fe gafodd yr achwynydd gynnig dewis iaith ar y ffôn yn awtomataidd ac fe lwyddodd y swyddog cyntaf iddo siarad a hwy i ddelio gyda'r alwad yn Gymraeg, er i'r swyddog gyfarch yn Saesneg mewn camgymeriad. Fodd bynnag, yn ôl yr achwynydd fe drosglwyddwyd yr alwad i swyddog di-gymraeg ac yna i swyddog di-gymraeg arall. Gan bod yr achwynydd wedi cael ei drosglwyddo i swyddog di-gymraeg ar ôl iddo ddewis yr opsiwn Cymraeg ni chafodd ei alwad ei thrin mewn modd oedd yn cydymffurfio gyda safon 10.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot wedi methu â chydymffurfio â safon 9, ond bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot wedi methu â chydymffurfio â safonau 8 a 10.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot wedi methu â chydymffurfio â safonau 8 a 10.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 8 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i'r Cyngor gymryd camau i atgoffa pob aelod o staff sy'n derbyn galwadau ffôn o fewn y Cyngor bod angen cyfarch pob galwr mewn modd sy'n cydymffurfio â safon 8. Amserlen: O fewn mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot ar 12/10/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Cyngor Dinas
a Sir
Abertawe

CSG672 Ystyriais fod amheuaeth bod Cyngor Abertawe ('y Cyngor') wedi methu â chydymffurfio â gofyniad a gynhwyswyd mewn hysbysiad penderfynu yn sgil ymchwiliad

06/10/2021

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Cam Gorfodi 1: Pwrpas y cam gorfodi a osodwyd ar y Cyngor oedd sicrhau bod gan y Cyngor drefniadau cadarn mewn lle i sicrhau ei fod yn anfon fersiwn Gymraeg o ohebiaeth at berson ar bob achlysur hyd nes ei fod yn

CSG484 ar sail gwybodaeth a ddarparwyd gan y Cyngor wrth adrodd ar gyflawniad y camau.

gwybod nad yw'r person yn dymuno cael gohebiaeth oddi wrtho yn Gymraeg. Roedd ymateb y Cyngor i gam gorfodi 1 yn creu amheuaeth nad oedd wedi cymryd camau i sicrhau bod trefniadau digonol mewn lle fel ei fod yn darparu fersiwn Gymraeg o ohebiaeth yn unol â gofynion safon 5 hyd nes ei fod yn gwybod nad yw person yn dymuno hynny. Yn sgil derbyn tystiolaeth pellach, rwyf bellach yn canfod bod trefniadau mewn lle gan is-adran Treth y Cyngor sydd yn galluogi cydymffurfiaeth â safon 5. Fodd bynnag, nid yw'r dystiolaeth yn caniatáu i mi wybod pa un ai bod y trefniadau yma mewn lle erbyn 18 Tachwedd 2019, sef y diwrnod yr oedd yn ofynnol i'r Cyngor gwblhau'r cam gorfodi, ai peidio. Ar sail hynny, ni allaf gasglu bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â'r cam gorfodi. Ymhellach at hynny, nid yw'r dystiolaeth sydd yn fy meddiant yn fy ngalluogi i wybod pa drefniadau sydd mewn lle gan adrannau eraill yn y Cyngor i alluogi cydymffurfiaeth â safon 5. Ar sail hynny, nid oes gen i dystiolaeth ynghylch trefniadau'r Cyngor i gydymffurfio â safon 5 ar draws y sefydliad ac felly ni allaf gasglu bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â'r cam gorfodi.

Camau gorfodi 4 a 5: Pwrpas y camau gorfodi a osodwyd oedd sicrhau bod Adran Treth y Cyngor yn cynnwys datganiad oedd yn cydymffurfio'n llawn gyda safon 7 mewn:

- gohebiaeth;
 - cyhoeddiadau sy'n gwahodd personau i anfon ymateb atynt neu i anfon gohebiaeth atynt; a
 - hysbysiadau swyddogol sy'n gwahodd personau i anfon ymateb atynt neu i anfon gohebiaeth atynt.
- a bod staff yn ymwybodol o'r gofyniad i wneud hynny.

Roedd tystiolaeth gan y Cyngor mewn ymateb i gamau gorfodi 4 a 5 yn creu amheuaeth nad oedd y camau wedi eu cyflawni yn llawn. Mae'n ymddangos bod templedi llythyrau a ffurflenni Adran Treth y Cyngor wedi'u hadolygu i gynnwys datganiad o fewn yr ohebiaeth hwnnw sydd yn cydymffurfio'n llawn gyda gofynion safon 7. Serch hynny, nid yw'r dystiolaeth sydd yn fy meddiant yn caniatáu i mi wybod a gafodd yr adolygiad ei gwblhau erbyn 18 Tachwedd 2019 yn unol a'r amserlen a osodwyd ar gyfer cyflawni cam gorfodi 4. Nid yw'r dystiolaeth ychwaith yn caniatáu gwybod a oes gan yr Adran dempledi ar gyfer cyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol, ac i ba raddau bod rheiny hefyd wedi'u hadolygu i gynnwys y datganiad priodol. Rwy'n canfod yn yr achos yma nad yw'r Cyngor wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 4. Mae hynny ar sail nad oes tystiolaeth bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 4 yn unol â'r amserlen a ganiatawyd. Mae tystiolaeth gan Adran Treth y Cyngor yn dangos ei fod wedi cynnal ymgyrch codi ymwybyddiaeth a darparu canllawiau i staff ynghylch sicrhau bod datganiad sydd yn cydymffurfio gyda gofynion safon 7 wedi ei gynnwys mewn gohebiaeth a chyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol sy'n gofyn i bersonau ymateb neu anfon gohebiaeth at y Cyngor. Serch hynny, cyfyngedig oedd yr arweiniad a ddarparwyd erbyn 18 Tachwedd 2019 ac ni chafodd arweiniad oedd yn cyfeirio at ofynion ynghylch cyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol, fel oedd yn ofynnol, na'r canllawiau mwy cynhwysfawr eu rhannu gyda staff hyd nes ar ôl 18 Tachwedd 2019, ac felly ni chafodd y cam gorfodi ei gwblhau yn amserol. Rwy'n canfod felly bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 5. Er bod arweiniad cyfyngedig wedi'i

ddarparu i staff erbyn y dyddiad gofynnol roedd yn annigonol er mwyn cydymffurfio â gofynion y cam gorfodi gan nad oeddynt yn cyfeirio at gyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol. Er bod arweiniad a chanllawiau pellach i staff wedi eu rhannu ar ôl y dyddiad yr oedd yn ofynnol i'r Cyngor gyflawni'r cam, maent yn parhau i fod yn annigonol gan nad ydynt yn gwneud yn glir bod gofynion safon 7 hefyd yn ymestyn i gyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol o hyd. Nodaf fod y Cyngor yn sgil yr ymchwiliad hwn wedi cymryd camau pellach i sicrhau bod staff yn llwyr ymwybodol bod gofynion safon 7 hefyd yn ymestyn i gyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol.

Cam gorfodi 10: Pwrpas cam gorfodi 10 yw sicrhau wrth i'r Cyngor lunio ffurflenni nad yw fersiwn Gymraeg o ffurflen yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg. Yn benodol, mae'r cam yn gofyn i'r Cyngor sicrhau bod fersiwn Gymraeg o ffurflen yn cael ei gyhoeddi a'i darparu ar yr un pryd â'r fersiwn Saesneg. Roedd ymateb y Cyngor i gam gorfodi 10 yn creu amheuaeth nad oedd wedi cyflawni'r cam hwnnw yn llawn ac yn amserol. Mae'r dystiolaeth sydd yn fy meddiant yn awgrymu bod y Cyngor wedi cymryd camau tuag at gydymffurfio â cham gorfodi 10 a bod trefniadau mewn lle i sicrhau bod ffurflenni Cymraeg yn cael eu cyhoeddi ar yr un pryd â ffurflenni Saesneg ar ei wefan. Nid yw'n eglur, fodd bynnag, a oedd y trefniadau yma mewn lle erbyn 18 Tachwedd 2019 ai peidio nac ychwaith pa drefniadau sydd mewn lle i gyhoeddi neu ddarparu ffurflenni Cymraeg a Saesneg mewn fformat gwahanol ar yr un pryd. Ystyriaf hefyd y gallai'r canllawiau a'r arweiniad a ddarparwyd i staff fod yn gliriach er mwyn sicrhau bod staff yn gwybod bod rhaid i fersiwn Cymraeg a

Saesneg (pa un ai ydynt yn fersiynau ar-lein neu fel arall) o ffurflenni gael eu cyhoeddi a'u darparu ar yr un pryd. Serch hynny, mae tystiolaeth yn fy meddiant yn amlygu nad oedd ffurflenni yn cynnwys dolen uniongyrchol at dudalen Cymraeg gwefan y Cyngor wrth nodi manylion cyswllt y Cyngor tra bod y manylion cyswllt Saesneg yn cynnwys dolen uniongyrchol. Mae'n ymddangos mai camgymeriad oedd cynnwys dolen yn y cyfeiriad Saesneg. Rwy'n canfod felly bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 10. Mae hyn ar sail bod ffurflenni yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddarparu dolen uniongyrchol at dudalen gwe y Cyngor yn y manylion cyswllt Saesneg ond ddim yn y manylion cyswllt Cymraeg. Nodaf fod y Cyngor bellach wedi cymryd camau yn sgil yr ymchwiliad hwn i gywiro'r camgymeriad.

Cam gorfodi 12: Pwrpas y cam gorfodi oedd derbyn tystiolaeth bod y Cyngor wedi cwblhau camau gorfodi a osodwyd arno mewn perthynas ag achos CSG484. Roedd tystiolaeth annigonol mewn ymateb y Cyngor i gamau gorfodi 1, 4, 5, a 10 mewn perthynas ag achos CSG484 yn codi amheuaeth nad oedd y Cyngor wedi cwblhau y camau gorfodi hynny yn llawn ac / neu'n amserol. Rwy'n canfod bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 12. Mae hynny ar sail nad oes tystiolaeth bod y camau gorfodi 1, 4, 5, 10 ac 11 a osodwyd mewn perthynas ag achos CSG484 wedi'u cwblhau yn ddigonol ac / neu'n amserol erbyn 18 Tachwedd 2019, ac yn unol â'r estyniad â ganiatawyd.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 1 a 4, ond bod Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 5, 10 a 12.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â cham gorfodi 5, 10 a 12.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Cam gorfodi 1 – cyngor yn unol ag adran 76 Mesur y Gymraeg

1. Dylai'r Cyngor sicrhau bod gan bob adran (gan gynnwys is-adrannau) drefniadau digonol mewn lle i ddarparu fersiwn Gymraeg o ohebiaeth yn unol â gofynion safon 5 hyd nes ei fod yn gwybod nad yw person yn dymuno hynny.

Cyngor yn unol ag adran 4 Mesur y Gymraeg

2. Rwy'n cynghori'r Cyngor i adolygu a sicrhau nad yw templedi gohebiaeth yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Cam gorfodi 5 – cyngor yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

3. Rwy'n cynghori'r Cyngor i godi ymwybyddiaeth ac i adolygu canllawiau sy'n cael eu darparu i staff er mwyn gwneud yn gwbl glir bod gofynion safon 7 yn golygu bod rhaid hefyd cynnwys datganiad sydd yn cydymffurfio'n

llawn â gofynion 7 o fewn cyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol.

Cyngor yn unol ag adran 4 Mesur y Gymraeg
4. Rwy'n cynghori'r Cyngor i gymryd sylw o fy sylwadau ym mharagraff 3.48 o'r adroddiad hwn i adolygu ac addasu unrhyw ganllawiau neu arweiniad sydd ar gael i staff er mwyn sicrhau bod unrhyw drefniadau sydd yn cael eu hamlinellu yn sicrhau cydymffurfiaeth llawn â'r holl safonau y mae'r canllaw neu'r arweiniad yn ymdrin â hwy.

Cam gorfodi 10 – cyngor yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg
5. Rwy'n cynghori'r Cyngor i addasu'r ffurflenni i sicrhau nad yw'n trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Cyngor yn unol ag adran 4 Mesur y Gymraeg
6. Rwy'n cynghori'r Cyngor i godi ymwybyddiaeth ac i adolygu canllawiau sy'n cael eu darparu i staff er mwyn gwneud yn gwbl glir bod rhaid cyhoeddi a darparu fersiwn Gymraeg o ffurflen ar yr un pryd â'r fersiwn Saesneg.

Cam gorfodi 12 – cyngor yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg
7. Rwy'n cynghori'r Cyngor i sicrhau bod ganddo drefniadau digonol a chadarn mewn lle i'w alluogi i ddarparu tystiolaeth digonol ac amserol i'r Comisiynydd ei fod wedi cwblhau camau gorfodi yn llawn.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Dinas a Sir Abertawe ar 06/10/2020.

Gweinidogion
Cymru

CSG666 Ar 12/11/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Derbyniwyd honiad i'r achwynydd a'i mab dderbyn llythyr dwyieithog drwy'r post am y cynllun Nest / Nyth. Rhaglen Cartrefi Cynnes yw'r cynllun Nyth, sy'n cael ei redeg a'i gynnal gan Lywodraeth Cymru yn cynnig gwasanaeth i bobl i wneud eu cartrefi'n gynhesach. Ar 12/11/2019, honnai'r achwynydd iddi ffonio'r rhif rhadffôn 08088082244 a geir ar y llythyr a dderbyniodd oddeutu 1.20pm. Mae'r rhif hwn yn arwain at Ganolfan Gyswllt Nyth, sef y pwynt ymholi cyntaf ar gyfer cynllun Nyth. Atebwyd yr alwad gan berson di-Gymraeg a honnai'r achwynydd iddi fethu a derbyn gwasanaeth Cymraeg.

25/09/2020

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 8: Mae'r safon yn darparu bod rhaid i gorff sicrhau bod person sy'n ei ffonio ar unrhyw un o'r prif rifau ffon yn cael eu cyfarch yn Gymraeg. Ffoniodd yr achwynydd y cynllun Nyth/Nest gan fethu a derbyn gwasanaeth Cymraeg. Ni cheir cyfeiriad at y cyfarchiad yn yr honiad. Nododd Gweinidogion Cymru bod cyfarchiad dwyieithog yn cael ei roi i groesawu pob galwr cyn nodi y byddant yn cael eu cyflwyno i gynghorydd cwsmeriaid. Fy nghanfyddiad yw bod Gweinidogion Cymru wedi rhoi cyfarchiad dwyieithog ar beiriant wedi ei awtomeiddio, ond bod y cynghorydd cwsmer a ddeliodd a'r alwad wedi methu a delio a'r alwad yn Gymraeg. O'r herwydd, casglaf nad yw'r safon wedi ei thorri.

Safon 9: Mae'r safon yn gofyn i gorff hysbysu person sy'n eu ffonio yn rhagweithiol bod gwasanaeth Cymraeg ar gael fel bod modd iddynt ddewis parhau â'r alwad yn Gymraeg pe dymument. Ffoniodd yr achwynydd y cynllun Nyth/Nest ac atebwyd yr alwad gan neges wedi ei awtomeiddio yn ddwyieithog, cyn i gynghorydd busnes di-Gymraeg godi'r alwad. Eglurodd y cynghorydd y byddai siaradwr Cymraeg yn dychwelyd yr alwad, sydd gyfystyr a rhoi gwybod i'r galwr fod gwasanaeth Cymraeg ar gael.

Safon 10: Mae safon 10 yn ei gwneud yn ofynnol i gorff ddelio â galwadau ar ei brif linell ffôn yn Gymraeg yn ei chyfanrwydd os yw'r person yn dymuno hynny. Os oes

angen trosglwyddo'r alwad i aelod arall o staff er mwyn delio â'r alwad, rhaid i'r aelod o staff hwnnw ddelio â'r alwad yn Gymraeg. Ffoniodd yr achwynydd y cynllun Nyth/Nest ac atebwyd yr alwad gan gynghorydd busnes di-Gymraeg. Eglurodd y cynghorydd yn Saesneg y byddai siaradwr Cymraeg yn dychwelyd yr alwad.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 8 a 9, ond bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Gweinidogion Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 10.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 10 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Weinidogion Cymru gynnal adolygiad o'u trefniadau presennol wrth ddelio a galwadau ffon, a gweithredu ar y canfyddiadau er mwyn sicrhau fod galwadau ffon gan y rhai sy'n dymuno hynny yn cael eu delio gyda siaradwyr Cymraeg.
2. Rhaid i Weinidogion Cymru ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1 a 2.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Weinidogion Cymru ar 25/09/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Cyngor Dinas
a Sir
Abertawe

CSG662 Ar 28/10/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd yr achwynydd wedi derbyn dogfen "Hysbysiad i'r Perchennog" gan Gyngor Dinas a Sir Abertawe ddiwedd Awst yn ymwneud â thâl cosb parcio nad yw wedi ei dalu eto. Darparodd yr achwynydd gopi o'r ddogfen. Mae'r achwynydd yn cwyno bod y Saesneg yn ymddangos gyntaf ac o'r farn bod hyn yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r achwynydd hefyd yn nodi bod sawl gair ac ymadrodd Saesneg yn y fersiwn Gymraeg er enghraifft, cyfeiriad yr adran yn Saesneg, dyddiad postio yn Saesneg, dyddiad cyflwyno'r hysbysiad yn Saesneg, lliw y car yn Saesneg ac enw y maes parcio yn Saesneg. Hefyd, yn y fersiwn Gymraeg nodir bod £70 yn ddyledus ond £50 sy'n ddyledus yn ôl y fersiwn Saesneg. Mae'r ddogfen

17/9/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Mae safon 1 yn ei gwneud yn ofynnol i gorff anfon ymateb yn Gymraeg i ohebiaeth Cymraeg oni bai nad oes angen ymateb i'r ohebiaeth hwnnw, neu bod y person a anfonodd yr ohebiaeth Cymraeg wedi nodi nad oes angen ymateb yn Gymraeg. Yn yr achos yma fe anfonodd yr achwynydd e-bost Cymraeg at dri cyfeiriad e-bost o fewn y Cyngor. Derbyniodd ymateb yn Gymraeg gan un o'r cyfeiriadau ac e-bost Saesneg o gyfeiriad e-bost arall. Gan bod yr achwynydd wedi derbyn e-bost uniaith Saesneg mewn ymateb i e-bost Cymraeg a anfonodd at y Cyngor yna nid yw'r Cyngor wedi llwyddo i gydymffurfio â safon 1 yn yr achos yma.

Safon 6: Er mwyn cydymffurfio gyda safon 6 roedd angen i'r Cyngor sicrhau nad yw unrhyw ohebiaeth maent yn ei lunio yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Yn yr achos yma roedd rhaid i'r achwynydd chwilio i ganfod bod yr un wybodaeth ar gael yn Gymraeg yn yr ohebiaeth "Hysbysiad i'r Perchennog". Roedd nifer o eiriad Saesneg yn y fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth ac roedd swm y ddyled a chyfeiriad gwefan i gyflwyno sylwadau yn wahanol yn y ddau fersiwn. Roedd teitl gohebiaeth pellach dderbyniodd yr achwynydd yn Saesneg yn unig. Gan bod yr ohebiaeth "Hysbysiad i'r Perchennog" a'r e-bost "Making a formal

hefyd yn cyfeirio at wefan i gyflwyno sylwadau ar-lein – <http://parcio.abertawe.gov.uk/> Dywed yr achwynydd nad yw'r cyfeiriad gwe Cymraeg yn y ddogfen yn bodoli er bod yr un cyfatebol Saesneg yn gweithio. Anfonodd yr achwynydd e-bost at Meysydd.Parcio@abertawe.gov.uk a chopi i i Cymraeg@abertawe.gov.uk Derbyniodd yr achwynydd ymatebion oddi wrth Car.Parks@swansea.gov.uk yn Saesneg yn unig ac yn ôl yr achwynydd nid yw'r e-bost yn gwneud synnwyr gan ei fod yn diolch i'r achwynydd am ei apêl ond ni wnaeth gyflwyno apêl yn ei e-bost. Derbyniodd ddau ymateb gan y Cyngor yn Gymraeg. Un yn diolch am ei e-bost a'r llall yn anfon dolen uniongyrchol i'r wefan (<https://abertawe.gov.uk/apelpcn>). Mae'r cyfeiriad yma yn wahanol iawn i'r un ar y ddogfen. Ar ôl i'r achwynydd lwyddo i ddarparu sylwadau ar yr Hysbysiad Cosb Parcio derbyniodd e-bost yn cadarnhau derbyn y sylwadau. Roedd geiriau ac ymadroddion Saesneg yn yr e-bost yma (ee y penawdau - Online Form Submission / Form / Article a The user was viewing), a prif bennawd

representation against a PCN” yn trin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg rwyf o'r farn na wnaeth y Cyngor gydymffurfio gyda safon 6 yn yr achos yma. Safon 52: Mae safon 52 yn gofyn i'r Cyngor sicrhau bod testun pob tudalen ar wefan y Cyngor ar gael yn Gymraeg, bod pob tudalen Gymraeg yn gweithredu'n llawn yn Gymraeg ac nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar y wefan. Yn yr achos yma fe gysylltodd yr achwynydd gyda'r sefydliad i ddweud nad oedd y cyfeiriad gwe oedd yn yr ohebiaeth dderbyniodd yn gweithio. O ymchwilio i'r gŵyn daeth i'r amlwg mai camgymeriad yn yr ohebiaeth oedd yma yn hytrach na phroblem gyda gwefan y Cyngor. Gan mai problem gyda'r modd yr ysgrifennwyd y cyfeiriad yn yr ohebiaeth sydd yma yn hytrach na diffyg cydymffurfiaeth gwefan y Cyngor gyda safon 52 nid wyf o'r farn bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio gyda safon 52 yn yr achos yma.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â safon 52, ond bod Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â safonau 1 a 6.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Dinas a Sir Abertawe wedi methu â chydymffurfio â safonau 1 a 6.

Datganiad ar y gweithredu pellach

[Safon 1 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg](#)

Saesneg mewn llythrennau bras –
“Making a formal representation
against a PCN(Welsh)”.

1. Rhaid i Gyngor Dinas a Sir Abertawe ddarparu canllawiau clir i staff y Gwasanaethau Parcio ynglŷn â sut i ddelio ag unrhyw ohebiaeth Cymraeg maent yn ei dderbyn sydd angen ymateb yn Gymraeg.

Safon 6 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

2. Rhaid i Gyngor Dinas a Sir Abertawe gynnal arolwg o holl ohebiaeth safonol y Gwasanaethau Parcio a gweithredu ar ganfyddiadau'r arolwg er mwyn sicrhau eu bod yn cydymffurfio â safon 6.

3. Rhaid i Gyngor Dinas a Sir Abertawe ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1 – 2. Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhoddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Dinas a Sir Abertawe ar 17/09/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Prifysgol
Bangor

CSG543 Ar 7 Mai, 2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd yn bodloni amodau adran 93 Mesur y

4/9/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safonau 94, 95 a 96: Mae'n ofynnol ar y brifysgol ystyried a nodi'r holl effeithiau perthnasol y gall penderfyniad polisi eu

Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd dwy elfen i'r gŵyn. Roedd yr elfen gyntaf yn ymwneud â phenderfyniad Prifysgol Bangor (y brifysgol) i leihau nifer y darlithwyr oedd yn gyfrifol am ddarparu cwrs nyrsio anabledd dysgu. Honnodd yr achwynydd bod y penderfyniad yn golygu colli aelod o staff oedd yn siaradwr Cymraeg. Byddai hyn, ym marn yr achwynydd, yn arwain at fethu â chynnal y ddarpariaeth dysgu cyfrwng Cymraeg ar gyfer y cwrs, a methu â chyrraedd yr un safon o ddarpariaeth i'r dyfodol. Roedd yr ail elfen yn ymwneud â recriwtio. Honnodd yr achwynydd bod y brifysgol wedi hysbysebu pedair swydd newydd ar gyfer darlithwyr cyswllt yn y maes nyrsio cyn-gofrestru gyda'r gallu i ddefnyddio'r Gymraeg yn ofyniad dymunol yn unig ar gyfer ymgeiswyr.

cael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, neu ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'n ofynnol arni ystyried sut y gellir gweithredu fel y byddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar gyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae hefyd yn ofynnol arni ystyried sut y gellir gweithredu fel na fyddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar gyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Dangosodd yr ymchwiliad bod y brifysgol wedi asesu effaith ei benderfyniad polisi i wneud newidiadau i strwythur staffio'r ysgol ar y Gymraeg. Fe wnaeth hynny fel rhan o asesiad effaith ar gydraddoldeb ar achos busnes dros newid yr ysgol. Dangosodd yr ymchwiliad bod yr asesiad effaith hwnnw' n ddigonol i ddangos bod holl agweddau'r safonau wedi derbyn ystyriaeth. Fe gydymffurfiodd y brifysgol hefo gofynion y safonau fel rhan o'r asesiad effaith ar gydraddoldeb.

Safon 145: Mae'n ofynnol ar y brifysgol i asesu'r angen am sgiliau yn y Gymraeg wrth asesu'r anghenion ar gyfer swydd newydd neu swydd wag. Rhaid iddi yna gategoreiddio'r swydd fel un sy' n gymwys i unrhyw un neu ragor o'r categorïau canlynol: bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol; bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir rhywun i'r swydd; bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol; nad yw sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol. Cynhaliodd y brifysgol asesiad o'r angen am sgiliau yn y Gymraeg ar gyfer pedair swydd academiaidd Darlithydd Cyswllt (Nyrsio Cyn-gofrestru) yn unol â'i chod ymarfer ar benodi staff yn unol â safonau'r iaith Gymraeg. Roedd tair

o swyddi hynny yn swyddi newydd ac yn un swydd wag. Daeth yr asesiad i'r casgliad mai'r categori bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol oedd yn gymwys, a chafodd hynny ei nodi yn y manylion oedd yn berthnasol i'r pedair swydd. Fe gydymffurfiodd y brifysgol â gofynion y safon wrth gynnal asesiad o'r angen am sgiliau yn y Gymraeg a chategoreiddio'r swyddi fel rhai ble'r oedd sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Prifysgol Bangor wedi methu â chydymffurfio â safonau 94, 95, 96 a 145.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad nad yw Cyngor Prifysgol Bangor wedi methu â chydymffurfio â safonau 94, 95, 96 a 145.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safonau 94, 95 a 96 – Argymhelliad yn unol ag adran 76(3)(a) Mesur y Gymraeg

1. Dylai'r brifysgol ddiwygio templed ei asesiad effaith ar gydraddoldeb er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'n llawn ofynion y safonau uchod.
2. Dylai'r brifysgol godi ymwybyddiaeth o'i dempled penodol ar gyfer asesu effaith penderfyniadau ar y Gymraeg. Dylai nodi yn yr asesiad effaith ar gydraddoldeb y gall, o dan rai amgylchiadau, fod yn fwy priodol defnyddio'r templed penodol ar gyfer asesu effaith ar y Gymraeg.

Safon 145 – Argymhelliad yn unol ag adran 76(3)(a) Mesur y Gymraeg

3. Dylai'r brifysgol ddiwygio ei chod ymarfer ar benodi staff yn unol â safonau'r iaith Gymraeg er mwyn gwneud yn glir ei fod yn berthnasol i swyddi gwag yn ogystal â swyddi newydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Brifysgol Bangor ar 04/09/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apel i'r Tribiwnlys.

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol
Wreccsam

CSG679 Ar 12/12/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Honnai'r achwynydd iddo ysgrifennu at Gyngor Wreccsam yn Gymraeg ar 10/12/2019 a derbyniodd ymateb yn Gymraeg ar 11/12/2019. Fodd bynnag ar waelod y neges honnir bod testun y troednodyn yn Saesneg yn unig.

30/7/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Pan fo'r Cyngor yn cael gohebiaeth yn Gymraeg, a bod angen i'r Cyngor ateb yr ohebiaeth honno, rhaid iddo ateb yn Gymraeg, oni bai bod y person a anfonodd yr ohebiaeth wedi dweud wrtho nad oes angen gwneud hynny. Derbyniodd yr achwynydd ymateb yn Gymraeg gan y Cyngor i'w ohebiaeth dyddiedig 10/12/2019, ond roedd y troednodyn ar waelod y llythyr yn uniaith Saesneg. Mae hyn gyfystyr a methiant i gydymffurfio'n llawn a gofynion safon 1.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 1 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam atgoffa ei staff o ofynion y safon benodol hon ac iddynt atgoffa staff o'r trefniadau sydd ganddynt er mwyn gweithredu'n unol a'r prosesau hynny.

2. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar 30/07/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys

Cyngor Dinas Casnewydd

CSG657 Ar 21/10/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Cysylltodd achwynydd gyda'r Comisiynydd i ddweud nad oedd yn gallu archebu sachau hylendid drwy wefan y Cyngor yn Gymraeg ac y bu'n

7/7/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 52: Mae safon 52 yn gofyn i'r Cyngor sicrhau bod testun pob tudalen ar wefan y Cyngor ar gael yn Gymraeg, bod pob tudalen Gymraeg yn gweithredu'n llawn yn Gymraeg ac nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar y wefan. Cysylltodd aelod o'r cyhoedd gyda'r Comisiynydd i ddweud nad oedd wedi gallu archebu bagiau hylendid oddi ar wefan Gymraeg Cyngor Dinas Casnewydd ac y bu'n rhaid iddo ddefnyddio'r fersiwn

rhaid iddo ddefnyddio'r wefan yn Saesneg.

Saesneg o'r wefan. Dangosodd y gŵyn nad oedd pob testun ar y wefan ar gael yn Gymraeg, nid oedd y wefan yn gweithredu'n llawn yn Gymraeg gan nad oedd y dewisiadau ar gael yn Gymraeg yn yr un modd ag yr oeddynt ar gael yn Saesneg ac roedd y wefan yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg gan nad oedd cymaint o wybodaeth ar y wefan Gymraeg o'i gymharu gyda'r wefan Saesneg.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Dinas Casnewydd wedi methu â chydymffurfio â safon 52.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Dinas Casnewydd wedi methu â chydymffurfio â safon 52.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Ar y sail bod y Cyngor wedi cymryd camau priodol i atal y methiant i gydymffurfio rhag parhau neu gael ei ailadrodd, rwyf wedi penderfynu peidio â gweithredu ymhellach yn yr achos hwn.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Dinas Casnewydd ar 07/07/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Prif Gwnstabl
Heddlu De
Cymru

CSG676 Ar 05/12/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn

19/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 55: Mae'r safon yn gofyn i gorff beidio a thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol. Honnai'r achwynydd bod tudalen

ddilys. Honnai'r achwynydd nad yw tudalen facebook Prif Gwnstabl Heddlu De Cymru yn cynnwys llawer o Gymraeg, a phan fydd y neges yn ddwyieithog, y Saesneg sy'n ymddangos yn gyntaf.

Facebook Heddlu De Cymru ddim yn cynnwys llawer o Gymraeg, a bod y Gymraeg yn ymddangos islaw'r testun Saesneg pan fydd y neges yn ddwyieithog. Yn dilyn ymchwil un o fy swyddogion gwelir bod y dudalen Facebook yn cynnwys testun dwyieithog, ond bod y Saesneg yn ymddangos o flaen y Gymraeg. Nid yw'r safon yn gofyn i'r testun Cymraeg gael ei osod yn gyntaf. Serch hynny, nododd Tribiwnlys y Gymraeg mewn achos diweddar, os bydd angen gweithredu ymhellach i ddarllen testun Cymraeg o'i gymharu a thestun Saesneg, fel pwysu botwn, yna mae rhoi'r Saesneg uwchben y Gymraeg yn golygu fod y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol. Ymddengys bod dewis iaith y darlennydd yn gallu effeithio ar amlygrwydd unrhyw destun Cymraeg sy'n cael ei gyhoeddi ar y dudalen. Eglurodd yr Heddlu y bydd eithriadau pan gyhoeddir neges uniaith Saesneg sef neges frys, ac y byddir yn ceisio llwytho cyfieithiad cyn gynted ag sy'n bosibl yn dilyn hynny. Gan fod angen cymryd cam ychwanegol a gwasgu'r botwm 'see more...' i weld y testun Cymraeg, ymddengys bod Heddlu De Cymru wedi methu a chydymffurfio a safon 55.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Prif Gwnstabl Heddlu De Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 55.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Prif Gwnstabl Heddlu De Cymru wedi methu â chydymffurfio â safon 55.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 55 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg 1. Rhaid i Heddlu De Cymru sicrhau wrth

ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol bod modd gweld y testun Cymraeg heb orfod gwasgu botwm neu sgrolio i lawr y dudalen fel nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. 2. Cynghoraf Heddlu De Cymru i barhau i ddatblygu'r casgliad o gyhoeddiadau sy'n codi'n rheolaidd fel bod modd atal unrhyw oedi rhwng cyhoeddi negeseuon brys yn ddwyieithog yn y dyfodol. Amserlen: O fewn 2 fis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Brif Gwnstabl Heddlu De Cymru ar 19/06/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol
Wrecsam

CSG623 Ar 27/08/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd honiad yr achwynydd yn ymwneud â methiant i dderbyn gwasanaeth Cymraeg ar linell ffôn Byd Dŵr Wrecsam. Cyflwynodd yr achwynydd ymholiad ar wefan y Cyngor yn Gymraeg a chael ateb yn Gymraeg i'r ymholiad hwnnw. Roedd yr ymateb yn rhoi gwybod fod angen iddo gysylltu â Byd Dŵr ar y rhif 01978 272300 er mwyn cael ymateb llawn i'w ymholiad oedd yn ymwneud ag argaeledd gwersi nofio i'w blentyn.

19/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 19: Ffoniodd yr achwynydd y Cyngor ar 22 Awst 2019 gan dderbyn gwasanaeth uniaith Saesneg sy'n groes i ofynion safon 19. Roedd yr alwad yn ymwneud ag ymholiad cyffredinol am wersi nofio. Mae'r Cyngor yn cynnig fod rhywun yn ffonio'r achwynydd yn ôl. Nid yw'r safon yn caniatáu hynny. Ffoniodd aelod staff di-gymraeg y Cyngor yr achwynydd yn ôl, er iddo roi gwybod ei fod yn dymuno derbyn gwasanaeth Cymraeg. Dywedodd yr aelod staff di-gymraeg y byddai rhywun arall yn ei ffonio nol. Ffoniodd aelod o staff sy'n siarad Cymraeg yr achwynydd wedyn gan fethu cael ateb.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 19.

Dywed yr achwynydd iddo gysylltu â Byd Dŵr ar 22/08/19 a chael gwybod bod y gwasanaeth yr oedd yn ei geisio ar gael yn Saesneg yn unig, ac oherwydd ei fod yn dymuno derbyn y gwasanaeth yn Gymraeg, bod rhaid iddo aros i rywun ei alw yn nôl. Hyd at 27/08/19, honnai nad oedd neb wedi ei alw yn nôl. Galwodd yr achwynydd y rhif 01978 272 300 unwaith eto ar 27/08/19 gan siarad â thri pherson gwahanol. 1.6 Honnai'r achwynydd na wnaeth siaradwr rhif 1 gydnabod ei fod (yr achwynydd) yn siarad Cymraeg gan drosglwyddo'r alwad at siaradwr rhif 2. Honnai'r achwynydd i siaradwr rhif 2 ofyn iddo siarad yn Saesneg cyn iddo ei drosglwyddo i gydweithiwr arall. Honnai i siaradwr rhif 3 ddweud rhywbeth yn Gymraeg i allu cyfleu wrth yr achwynydd nad oedd gwasanaeth Cymraeg ar gael (nid yw'r achwynydd yn cofio'r union sgwrs).

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 19.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 19 –gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran77 (3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam gynnal adolygiad o drefniadau Freedom Leisure i ateb galwadau ffôn a wneir i'r canolfannau hamdden y maent yn eu rhedeg drwy drefniant gyda'r Cyngor.

2. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam weithredu ar ganfyddiadau'r adolygiad a chyflwyno polisi a gweithdrefn ar gyfer ateb galwadau ffôn fydd yn ei alluogi i gydymffurfio â safon 19.

3. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau cam gorfodi 1.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar 19/06/2020.

Apelau a wnaed i'r Tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol
Wrecsam

CSG636 Ar 06/09/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Mae'r gŵyn yn ymwneud â

19/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 84: Mae'r safon yn gofyn i gorff os bydd yn cynnig cwrs sy'n agored i'r cyhoedd, bod yn rhaid ei gynnig yn Gymraeg. Dywed y Cyngor bod gwersi Cymraeg ar gael yng Nghanolfan Gwyn Evans, ac y gall ddarparu gwersi 1-1

methiant honedig gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i ddarparu gwersi nofio yn Gymraeg i blentyn yr achwynydd. Wedi iddo gysylltu gydag un o ganolfannau hamdden y sir (nid yw'r gŵyn yn nodi pa ganolfan hamdden), honnai iddo gael gwybod y caiff ei blentyn 4 oed ddysgu nofio "ar yr amod ei fod yn cytuno iddi fynychu gwersi yn Saesneg, neu o bosib, gwern Saesneg gyda rhywfaint o ddefnydd o'r Gymraeg".

yn y Gymraeg pe bai galw amdano. Honnai'r achwynydd iddo gael ar ddeall y byddai'n rhaid i'w blentyn fynychu gwersi yn Saesneg gyda rhywfaint o Gymraeg. Rwyf o'r farn bod gwersi nofio Cymraeg yn cael ei ddarparu gan y Cyngor yn ol yr angen, ac mi roedd galw amdano ar yr achlysur hwn, ond ni chafodd y cwrs ei gynnig i'r achwynydd.

Safon 86: Mae'r safon yn ei gwneud hi'n glir bod disgwyl i gorff wrth ddatblygu cwrs addysg, asesu'r angen i'r cwrs gael ei gynnig yn Gymraeg, ac i gyhoeddi'r asesiad hwnnw ar wefan y sefydliad. Nid yw'r Cyngor wedi datblygu cwrs addysg sef gwersi nofio, ers cynnal yr asesiad diwethaf yn Rhagfyr 2016. Cynhaliodd y Cyngor asesiad o'r angen i ddatblygu gwersi nofio yn y Gymraeg bryd hynny drwy ddsbarthu holiaduron i ysgolion cynradd ac uwchradd y sir. Mae canlyniad yr asesiad wedi ei gyhoeddi ar ffurf datganiad yn ymddangos ar dudalen gwe'r Cyngor. Ni fu methiant felly i gydymffurfio â gofynion safon 86 yn yr achos hwn.

Cam gorfodi a roddwyd i'r Cyngor yn sgil ymchwiliad CSG134: Safon 84 – gofyniad i baratoi cynllun gweithredu yn unol ag adran 77(3) Mesur y Gymraeg Rwyf yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Cyngor baratoi cynllun gweithredu a fydd yn dangos pa gamau y bydd yn eu cymryd er mwyn cydymffurfio â safon 84 mewn perthynas â gwersi nofio. Dylai'r Cyngor baratoi'r cynllun gweithredu drafft cyntaf o fewn 12 wythnos, sef erbyn 17 Hydref 2017. Byddaf yn gweithredu'n unol ag adran 80 Mesur y Gymraeg mewn perthynas â'r cynllun gweithredu. Rwyf wedi rhoi dogfen gyngor i'r Cyngor a fydd o gymorth wrth baratoi'r cynllun gweithredu. Safon 86 – cyngor yn unol ag adran 76(3) Mesur y Gymraeg Pan fydd y Cyngor yn datblygu cwrs

addysg mewn perthynas â gwersi nofio, bydd yn ofynnol iddo gydymffurfio â safon 86. Mae'r cam gorfodi yn gofyn i'r Cyngor lunio cynllun gweithredu. Gwnaed hynny a noddodd y Cyngor y byddai yn hysbysebu'r ffaith bod gwersi nofio ar gael yn Gymraeg, gan nodi amser a lleoliad y gwersi. Nid yw'r rhestr o'r gwersi nofio a ddarparwyd gan y Cyngor yn nodi iaith y gwersi, ac ni wnaeth Freedom Leisure hysbysebu bod gwersi nofio ar gael yn Gymraeg. Mae hyn yn dangos methiant gan y Cyngor i gydymffurfio ag un elfen o'i gynllun gweithredu.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 86, ond bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 84 a cham a nodwyd yn ei gynllun gweithredu ar gyfer achos CSG134.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam wedi methu â chydymffurfio â safon 84 a cham a nodwyd yn ei gynllun gweithredu ar gyfer achos CSG134.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 84 –gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ail-redeg yr hysbysebion ar gyfer hyfforddwy'r nofio gyda'r Gymraeg yn hanfodol yn rheolaidd hyd nes y bydd wedi llwyddo i recriwtio'n llwyddiannus.
2. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam uwch-sgilio mwy o staff i ymgymryd â gwersi nofio yn y Gymraeg.

3. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ei gwneud hi'n hysbys bod gwersi nofio yn y Gymraeg yn cael ei ddarparu yn unol a'r galw.

4. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1, 2, a 3. Amserlen: O fewn 2 fis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Cam Gorfodi ymchwiliad CSG134: Gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg 5. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam sicrhau bod Freedom Leisure yn nodi'n glir ar ei wefan bod gwersi Cymraeg ar gael.

6. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 5. Amserlen: O fewn 2 fis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhoddyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar 19/06/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol Pen-y-
bont ar Ogwr

CSG658 Ar 16 Hydref 2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd yn ymwneud â neges e-bost gafodd ei hanfon at yr

9/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 2: Mae'r safon yn gosod sawl gofyniad ar y cyngor. Yn berthnasol i'r ymchwiliad hwn yw'r gofyniad i ohebu'n Gymraeg ag unigolion sy'n dymuno derbyn gohebiaeth yn Gymraeg gan y cyngor. Anfonodd y cyngor ohebiaeth at y achwynydd ar dri achlysur ar ffurf anfonebau am daliadau

achwynydd yn cydnabod derbyn taliad am dreth y cyngor. Roedd yn ymddangos bod y neges e-bost yn un a gynhyrchiwyd yn awtomatig; cafodd ei hanfon am 14:02 ar 16 Hydref 2019 o'r cyfeiriad AUTOMAILER@E-PAYCAPITA.COM. Roedd y gŵyn yn honni bod y neges e-bost yn wallus. Roedd cyfeiriad ynddi at Gyngor Sir Gâr ac, er mai bod y cynnwys ar y cyfan yn Gymraeg, roedd peth o'r testun yn ymddangos yn Saesneg. Roedd yn ymddangos i'r achwynydd bod cynnwys y neges wedi ei gyfieithu â pheiriant. Hwn oedd yr ail dro i'r achwynydd gwyno i mi am yr union fater hwn. Nododd: Rwy'n credu y dylai'r ymchwiliad hwn fod yn gysylltiedig â'r un diwethaf a gynhaliwyd gennych ar y mater hwn ac y dylid cosbi'r cyngor yn llym am honni bod gwaith wedi'i wneud i unioni gwallau yn ei system pan mai'r gwir yw nad oes dim wedi'i wneud. Hefyd, hoffwn gyflwyno'r un sylw ag y gwneuthum y tro diwethaf, sef: Mae hyn yn dangos agwedd negyddol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr tuag at y Gymraeg, sef gwneud y lleiaf mae'n rhaid ei wneud nes bod rhywun yn cwyno. Derbyniodd negeseuon e-bost tebyg yn cydnabod

treth cyngor. Er yn cynnwys gwallau, roedd yr ohebiaeth yn Gymraeg. Ar y sail bod y cyngor wedi sefydlu mai'r Gymraeg yw dewis iaith yr achwynydd ac wedi gohebu ag o yn Gymraeg, casglaf nad yw wedi methu â chydymffurfio hefo gofynion y safon.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-Bont ar Ogwr wedi methu â chydymffurfio â safon 2.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-Bont ar Ogwr wedi methu â chydymffurfio â safon 2.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 2 – Gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 76(3) (a) a (b) Mesur y Gymraeg

1. Rwyf yn argymhell bod y cyngor yn sicrhau bod holl gynnwys yr anfoneb treth cyngor yn cael ei brawf ddarllen gan gyfieithydd neu swyddog cymwys.
2. Rwyf yn argymhell bod y cyngor yna'n cywiro'r cynnwys er mwyn sicrhau ei fod yn gywir o ran ystyr a mynegiant, i'r un graddau ag y byddai pe bai wedi ei gynhyrchu'n Saesneg.
3. Rwyf yn cynghori'r cyngor i ddarparu sylwadau cyflawn a thryloyw i mi mewn perthynas â chwynion sy'n cael eu cyflwyno yn ei erbyn.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-Bont ar Ogwr ar 09/06/2020.

Apelau a wnaed i'r Tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys

derbyn taliadau ar 14 Awst a 6
Tachwedd 2019.

CSG595 Ar 5 Gorffennaf 2019
derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r
cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni
amodau adran 93 Mesur y Gymraeg,
ac felly'n ddilys. Roedd yr achwynydd
yn gyflogai ym Mhrifysgol Bangor ar y
pryd. Roedd yn honni nad oedd
system ar lein, ddi-bapur, oedd gan y
brifysgol ar gyfer rheoli absenoldeb o'r
gwaith yn caniatáu i gyflogeion wneud
cais am wyliau yn Gymraeg. I
gefnogi'r gŵyn darparodd yr
achwynydd gopi o neges e-bost a
dderbyniodd y diwrnod cynt gan
Bennaeth yr Ysgol Addysgu yn
cyflwyno'r system newydd i staff.
Roedd yr achwynydd ar ddeall bod
modd gwneud cais am wyliau yn
Gymraeg ond bod hynny'n golygu
llenwi ffurflen bapur fyddai wedyn yn
cael ei phrosesu gan swyddog
gweinyddol. Dywedodd yr achwynydd
bod modd i gyflogeion a ddewisai
ddefnyddio'r system ar lein weld,
addasu, gwneud cais a chofnodi eu
gwylliau yn rhwydd. Roedd yn pryderu
nad oedd y system bapur oedd ar
gael i ddefnyddwyr y Gymraeg cystal,
ac oherwydd hynny bod y brifysgol

9/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 111: Rhaid i'r brifysgol ofyn i'w chyflogeion a ydynt
yn dymuno derbyn ffurflen ar gyfer gwneud cais am wyliau
yn Gymraeg. Os yw cyflogai'n mynegi ei fod yn dymuno
derbyn ffurflen wyliau yn Gymraeg, rhaid i'r brifysgol ei
darparu iddo'n Gymraeg. Dangosodd yr ymchwiliad bod
gan y brifysgol drefniant gweinyddol mewn lle sy'n golygu y
gall cyflogeion wneud cais am wyliau yn Gymraeg trwy e-
bostio gweinyddwyr perthnasol. Dangosodd hefyd bod gan
y brifysgol drefniadau priodol ar gyfer cofnodi dewis iaith ei
chyflogeion er mwyn sefydlu a ydynt yn dymuno derbyn
ffurflenni ganddi'n Gymraeg. Mae'r trefniadau hyn yn
bodloni gofynion y safon.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y
Comisiynydd nad yw Prifysgol Bangor wedi methu â
chydymffurfio â safon 111.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad nad yw
Prifysgol Bangor wedi methu â chydymffurfio â safon 111.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 111 - Cyngor yn unol ag isadran 76(3)(b) Mesur y
Gymraeg Dylai'r brifysgol roi ystyriaeth briodol i ofynion
safonau gweithredu perthnasol ac anghenion a hawliau ei
chyflogeion sy'n dymuno derbyn gwasanaethau'n
ymwneud â'u cyflogaeth yn Gymraeg cyn treialu neu
fabwysiadu unrhyw systemau perthnasol yn y dyfodol.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Prifysgol
Bangor

wedi gweithredu mewn ffordd oedd yn trin y Gymraeg yn anghyfartal ac yn israddol na'r Saesneg.

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Brifysgol Bangor ar 09/06/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

CSG537 Ar 17 Ebrill 2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Derbyniwyd y gŵyn oddi wrth aelod o'r cyhoedd oedd yn cyflwyno cwyn ar ran rhywun arall gyda'i ganiatâd. Honnai'r achwynydd i'r sawl a effeithiwyd dderbyn gohebiaeth nad oedd yn cydymffurfio â gofynion safonau'r Gymraeg. Mae'r gŵyn ynghylch gohebiaeth gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam, sef hysbysiad i dalu treth annomestig. Mae'r gŵyn ynghylch y 3 darn oedd yn rhan o'r ohebiaeth hon, sef: (1) Hysbysiad Treth Annomestig (2) Dogfen caniatâd debyd uniongyrchol (3) 'Non-domestic Annual Demand FAQs'. Ar gyfer dogfennau (1) a (3) mae'r achwynydd yn nodi'r honiadau isod: (1) Hysbysiad Treth Annomestig (a) Mae rhannau sylweddol o'r ddogfen yn uniaith Saesneg. (b) Mae'r rhannau hynny sy'n ddwyieithog yn trin y testun Cymraeg yn llai ffafriol

4/6/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 6: Os yw corff yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg gyfatebol o ohebiaeth (pa un ai ydynt yn fersiynau ar wahân ai peidio), rhaid iddo beidio â thrin y fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg. Mae'r Cyngor wedi llunio gohebiaeth 'Hysbysiad Treth Annomestig' sy'n cynnwys gwallau iaith yn y testun Cymraeg ac yn cynnwys peth testun Saesneg yn unig. Rwyf yn canfod fod llunio gohebiaeth sydd yn wallus neu yn cynnwys testun Saesneg yn unig gyfystyr â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ac felly bod methiant yma i gydymffurfio â gofynion safon 6. Safon 47: Os yw corff yn llunio dogfen at ddefnydd y cyhoedd, ac os nad oes safon arall eisoes yn gosod dyletswydd ar gorff i lunio'r ddogfen yn Gymraeg, rhaid iddo asesu: a yw pwnc y ddogfen yn awgrymu y dylid ei llunio yn Gymraeg, neu a yw'r gynulleidfa a ragwelir, a'i disgwyliaidau, yn awgrymu y dylid llunio'r ddogfen yn Gymraeg. Yn dilyn hynny, rhaid i'r corff lunio'r ddogfen yn Gymraeg (neu beidio) yn unol â chanlyniad yr asesiad hwnnw. Mae'r partïon yn gytûn bod y Cyngor wedi llunio'r ddogfen 'Non-domestic Annual Demand FAQs' at ddefnydd y cyhoedd yn Saesneg yn unig. Nid oes tystiolaeth fod y Cyngor wedi cynnal asesasid er mwyn ystyried yr angen i'w llunio yn Gymraeg neu beidio. Ystyrir bod pwnc y ddogfen a'r gynulleidfa a ragwelir ar gyfer y ddogfen dan sylw yn awgrymu y dylid bod wedi

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol
Wreccsam

wrth ei osod islaw neu i'r dde o'r Saesneg. (c) Mae camgymeriadau yn y Gymraeg (8.30 y.b.i. - 5.00 y.p.o.) (ch) Mae gwybodaeth anghywir yn y Gymraeg (dyw'r rhif ffôn "Wreccsam 200000" - ar gefn y ddogfen - ddim yn bodoli.) (d) Mae gwybodaeth ar goll yn y Gymraeg (y darn am gytuno i delerau'r Cyngor wrth dalu dros y rhyngrwyd). (3) 'Non-domestic Annual Demand FAQ's' (a) Mae'r ddogfen hon yn Saesneg yn unig.

llunio'r ddogfen yn Gymraeg. Rwyf yn canfod felly fod y Cyngor wedi gweithredu'n groes i ofynion safon 47 yn yr achos hwn gan nad yw wedi cynnal asesiad ynghylch a ddylid llunio'r ddogfen dan sylw yn Gymraeg.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wedi methu cydymffurfio â safonau 6 a 47.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wedi methu cydymffurfio â safonau 6 a 47.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 6 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam sicrhau bod pob gohebiaeth sydd yn ymwneud â hysbysiadau treth o unrhyw fath yn cydymffurfio yn llawn gyda gofynion y safonau. Rhaid sicrhau nad oes gwallau iaith neu ddefnydd o Saesneg yn unig yn cael ei alluogi gan ddefnydd o feddalwedd neu wybodaeth gan drydydd parti. Safon 6 – gofyniad i roi cyhoeddusrwydd yn unol ag adran 77(3)(c)

2. Rhaid i'r Cyngor roi cyhoeddusrwydd i'w fethiant drwy gyhoeddi'r adroddiad hwn mewn man amlwg ar ei wefan a chynnwys eitem ar yr ymchwiliad yn ei adran newyddion. Amserlen: O fewn 28 diwrnod o ddyfarniad terfynol y Comisiynydd

Safon 47 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 (3)(b) Mesur y Gymraeg

3. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam ddatblygu pecyn cymorth ymarferol ar gyfer swyddogion sydd yn

gyfrifol am lunio unrhyw ddogfen at ddefnydd y cyhoedd. Rhaid i'r pecyn gynnwys dull ymarferol ar gyfer asesu'r angen i lunio dogfen yn Gymraeg yn unol â safon 47 gan gynnwys dull ymarferol o gofnodi a 03/14 chael cymeradwyaeth Uwch Swyddog yn dilyn yr asesiad. Rhaid i'r pecyn gynnwys dull o wirio bod canlyniad asesiad sy'n gofyn am lunio'r ddogfen yn Gymraeg yn cael ei weithredu. 4. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau cam gorfodi 1,2, a 3. Amserlen: O fewn 90 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wresam ar 04/06/2020.

Apelau a wnaed i'r Tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys

Cyngor
Bwrdeistref
Sirol Torfaen

CSG660 Ar 25/10/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Honnai'r achwynydd iddo dderbyn ymateb awtomatig uniaith Saesneg yn dilyn gyrru gohebiaeth at y Cyngor drwy'r cyfeiriad your.call@torfaen.gov.uk ar 24/10/2019 mewn ymateb i'w neges e-bost.

27/5/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Pan fo'r Cyngor yn cael gohebiaeth yn Gymraeg, ac mae angen i'r Cyngor ateb yr ohebiaeth honno, rhaid iddo ateb yn Gymraeg, oni bai bod y person a anfonodd yr ohebiaeth wedi dweud wrtho nad oes angen gwneud hynny. Anfonodd yr achwynydd ohebiaeth yn Gymraeg i'r Cyngor. Derbyniodd ymateb ar ffurf neges e-bost awtomatig oedd wedi ei hysgrifennu'n Saesneg. Mae'n ymddangos bod gan y Cyngor drefniadau priodol i ymateb yn Gymraeg, ac nad yw'n glir pam fod yr achwynydd wedi derbyn ymateb uniaith Saesneg ar yr achlysur hwn. O ganlyniad, ymddengys bod methiant gan y Cyngor i gydymffurfio â safon 1 ar yr achlysur hwn.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 1 – Gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i'r Cyngor wirio ei system feddalwedd i sicrhau bod y neges testun ddwyieithog y mae wedi ei lunio yn cael ei anfon mewn ymateb i BOB gohebiaeth sy'n cyrraedd y Cyngor.

3. Rhaid i'r Cyngor ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cyflawni cam gorfodi 1.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen ar 27/05/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Y Gorfforaeth
Ddarlledu
Brydeinig

CSG544 Ar 5 Mai 2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd y gŵyn ynghylch

13/5/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Os yw corff yn cael gohebiaeth yn Gymraeg oddi wrth berson, rhaid i'r corff ateb yr ohebiaeth yn Gymraeg (os oes angen ateb). Nid oes rhaid i gorff ateb yn Gymraeg os yw person wedi dweud nad oes angen ateb yn

gohebiaeth yr oedd yr achwynydd wedi ei dderbyn gan ymddiriedolwyr cronfa pensiwn y Gorfforaeth Ddarlledu Brydeinig (y BBC). Roedd yr achwynydd wedi cael ymateb Saesneg i e-bost anfonodd at ymddiriedolwyr y gronfa pensiwn yn Gymraeg. Roedd yr e-bost Cymraeg gwreiddiol anfonodd yr achwynydd at yr ymddiriedolwyr yn gais i dderbyn gohebiaeth Cymraeg yn unol â'i dewisiaith ar gyfer gohebiaeth gan Gronfa Pensiwn y BBC.

Gymraeg. Derbyniais gŵyn ynghylch gohebiaeth yr oedd yr achwynydd wedi ei derbyn gan ymddiriedolwyr cronfa pensiwn y Gorfforaeth Ddarlledu Brydeinig (y BBC). Roedd yr achwynydd wedi cael ymateb Saesneg i e-bost anfonodd at y gronfa pensiwn yn Gymraeg. Rwyf yn canfod fod y partiön yn gytûn fod gohebiaeth Gymraeg yr achwynydd wedi ei ateb yn Saesneg yn unig. Fodd bynnag, nid yw'r ohebiaeth hwn yn ddarostyngedig i safonau'r BBC gan nad yw'r gronfa pensiwn yn gweithredu ar ran y BBC yn y cyddestun hwn. Safon 96: Rhaid i gorff ofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ohebiaeth bapur sy'n ymwneud â'i gyflogaeth, ac sydd wedi ei chyfeirio ato'n bersonol. Derbyniais gŵyn gan aelod o'r cyhoedd gan fod ei gais i dderbyn gohebiaeth oddi wrth Gronfa Pensiwn y BBC yn Gymraeg wedi ei gwrthod. Rwyf yn canfod nad yw'r gofynion o dan safon 96 yn berthnasol i'r cyddestun hwn gan nad yw'n ohebiaeth bapur sy'n ymwneud a'i gyflogaeth. Nid yw'n ohebiaeth rhwng y cyflogwr a'r cyflogai, er ei fod wedi ei chyfeirio ato'n bersonol. Nid yw'r gronfa yn gweithredu ar ran y BBC wrth baratoi'r ohebiaeth dan sylw.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd nad yw Y Gorfforaeth Ddarlledu Brydeinig wedi methu â chydymffurfio â safon 1 a 96.

Datganiad gweithredu pellach

Ni fyddaf yn gweithredu ymhellach yn yr achos hwn.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Ni fyddaf yn gweithredu ymhellach yn yr achos hwn.

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhoddwyd hysbysiad penderfynu i Y Gorfforaeth Ddarlledu Brydeinig ar 13/05/2020.

Cyngor
Caerdydd

CSG610 Ar 18/01/2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93 Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd y gŵyn honno yn honni nad oedd cyfeiriad yr achwynydd yn cael ei arddangos yn Gymraeg mewn gohebiaeth gan wasanaethau parcio y cyngor, a'i fod yn uniaith Saesneg yn unig. Darparodd yr achwynydd gopi o lythyr dyddiedig 5/12/2018 a dderbyniodd gan yr adran barcio i'w atgoffa i adnewyddu ei drwydded barcio. Gellir gweld o'r copi a dderbyniais mai Saesneg yn unig yw'r cyfeiriad ar y fersiwn Cymraeg o'r llythyr, ac mae'r geiriau 'Sylw – Nid Yw'r Cyfeiriad Yn Gymraeg – Cywirwch Os' wedi ei nodi ar y fersiwn honno gyda chyfeiriad Saesneg i ddilyn.

29/4/2020

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 2: Mae safon 2 yn gosod gofyniad wrth ohebu am y tro cyntaf ag unigolion i ofyn os hoffent dderbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Mae'r safon hefyd yn gosod gofyniad ar gorff i gadw cofnod o unrhyw unigolion sydd yn ymateb i ddweud eu bod yn dymuno derbyn gohebiaeth Gymraeg, ac i sicrhau bod gohebiaeth a ffurflenni yn cael eu hanfon atynt yn Gymraeg yn unol â'r dymuniad hwnnw o hynny ymlaen. Ystyriaf yn yr achos hwn nad oedd gofyniad ar y cyngor i holi am ddewis iaith yn yr ohebiaeth a dderbyniodd yr achwynydd gan mai nid dyma'r tro cyntaf i'r cyngor ohebu â'r achwynydd. Rwyf hefyd yn ystyried nad oedd y cyngor yn gwybod am ddymuniad yr achwynydd i dderbyn gohebiaeth yn Gymraeg ar sail yr iaith a ddefnyddiodd i gwblhau ei gais am drwydded ar y wefan ac ar sail diffyg tystiolaeth bod yr achwynydd wedi rhoi gwybod iddo am ei ddymuniad ychwaith. Ar sail hynny, casglaf nad oedd gofyniad ar y cyngor i gadw cofnod o ddymuniad yr achwynydd i dderbyn gohebiaeth yn Gymraeg ar adeg anfon yr ohebiaeth ato ar 5/12/2018 na chwaith i anfon yr ohebiaeth honno yn Gymraeg yn unol ag elfen (b) o'r safon.

Safon 5: Mae safon 5 yn ei gwneud yn ofynnol i sicrhau bod fersiwn Gymraeg o ohebiaeth yn cael ei darparu os nad yw corff yn gwybod os yw'r person â ohebir ag o yn dymuno cael gohebiaeth Gymraeg. Rwyf yn ystyried bod angen i'r holl ohebiaeth fod yn Gymraeg er mwyn cydymffurfio. Casglaf yn yr achos hwn nad oedd y cyngor

yn ymwybodol o ddewis iaith yr achwynydd, ai fod wedi anfon gohebiaeth Gymraeg at yr achwynydd a oedd yn cynnwys cyfeiriad Saesneg yn unig. Rwyf hefyd yn casglu nad oedd cynllun gweithredu CSG192 yn effeithio ar yr achos hwn o ran cydymffurfiaeth y cyngor â safon 5, gan fod y cynllun gweithredu yn ymwneud â sicrhau cydymffurfiaeth y cyngor â safon 6 yn benodol. Gan nad oedd pob elfen o'r ohebiaeth yn Gymraeg, gan fod cyfeiriad Saesneg ar yr ohebiaeth Gymraeg a dderbyniodd yr achwynydd, ystyriaf bod hyn yn groes i ofyniad safon 5.

Safon 6: Gofyniad safon 6 yw sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth lunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg gyfatebol o ohebiaeth, a bod y fersiwn Gymraeg yn cael ei thrin o leiaf yn yr un modd a'r fersiwn Saesneg. Yn yr achos hwn fe dderbyniodd yr achwynydd llythyr Cymraeg a Saesneg gan y cyngor yn ei atgoffa o'r angen i adnewyddu ei drwydded barcio. Roedd fersiwn Gymraeg o'r llythyr yn cynnwys cyfeiriad aelwyd yn Saesneg yn unig tra bod y fersiwn Saesneg o'r llythyr yn cynnwys y cyfeiriad yn yr un iaith â gweddill y cynnwys. Er bod y geiriau gwallus 'Sylw – Nid Yw'r Cyfeiriad Yn Gymraeg – Cywirwch Os' wedi eu cynnwys ar fersiwn Gymraeg o'r llythyr, nid wyf yn ystyried bod y fersiwn Gymraeg o'r llythyr wedi ei thrin yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg gan bod y fersiwn Saesneg hefyd yn cynnwys y geiriad gwallus. Casglaf nad oedd y cyngor yn yr achos hwn yn llwyr ddibynnol ar weithredu pob elfen o gynllun gweithredu CSG192 cyn gallu anfon gohebiaeth oedd â chyfeiriad Cymraeg. Nid wyf wedi fy argyhoeddi o'r ymchwiliad hwn bod rhwystrau i'r cyngor allu sicrhau bod cyfeiriad Cymraeg ar yr ohebiaeth nac ei fod yn llwyr ddibynnol ar systemau'r cyngor i alluogi hynny. Cynllun

gweithredu achos CSG192: Roedd y cynllun gweithredu yn sgil ymchwiliad CSG192 yn ei gwneud yn ofynnol i'r cyngor sicrhau bod ganddo drefniadau digonol mewn lle i gydymffurfio â safon 6 ar gyfer gosod cyfeiriadau aelwydydd yn Gymraeg ar ohebiaethau Cymraeg. Daeth y cynllun gweithredu i rym ar 18/09/2018. Wrth ystyried y wybodaeth sydd ar gael i mi, rwyf yn canfod bod Cyngor Caerdydd wedi methu â chydymffurfio â'r cynllun gweithredu. Mae hynny gan iddo beidio â chyflawni unrhyw rai o'r camau o fewn y cynllun gweithredu erbyn y dyddiadau gofynnol. Er bod y cyngor bellach wedi cwblhau camau 1 a 2, mae camau 3 – 7 o'r cynllun gweithredu yn parhau i fod heb eu cyflawni yn llawn.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Caerdydd wedi methu cydymffurfio â safonau 5, 6 a chynllun gweithredu achos CSG192. a nad yw Cyngor Caerdydd wedi methu â chydymffurfio â safon 2.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Caerdydd wedi methu cydymffurfio â safonau 5, 6 a chynllun gweithredu achos CSG192.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 5 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

3. Os nad ydych yn gwybod a yw person yn dymuno cael gohebiaeth oddi wrthyich yn Gymraeg, rhaid i chi sicrhau bod pob elfen o'r ohebiaeth yn cael ei darparu yn Gymraeg, gan gynnwys y cyfeiriad, lle bo cyfeiriad Cymraeg yn bodoli. Os nad yw'r systemau a ddefnyddir i gynhyrchu'r ohebiaeth yn galluogi hynny bydd rhaid cael proses ar

wahân i sicrhau bod fersiwn Gymraeg o gyfeiriad yn cael ei gynnwys ar bob gohebiaeth Gymraeg.

4. Rhaid i chi ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau'r cam gorfodi. Amserlen: 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Safon 6 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

5. Rhaid i adran barcio'r cyngor sicrhau bod ganddo drefniadau i wirio cynnwys gohebiaeth Gymraeg cyn iddo gael ei anfon er mwyn sicrhau nad yw'r ohebiaeth honno yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r fersiwn gyfatebol Saesneg.

6. Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg gyfatebol o ohebiaeth, rhaid i chi sicrhau bod pob elfen o'r ohebiaeth yn cael ei darparu yn Gymraeg, gan gynnwys y cyfeiriad, lle bo cyfeiriad Cymraeg yn bodoli. Os nad yw'r systemau a ddefnyddir i gynhyrchu'r ohebiaeth yn galluogi hynny bydd rhaid cael proses ar wahân i sicrhau bod fersiwn Gymraeg o gyfeiriad yn cael ei gynnwys ar bob gohebiaeth Gymraeg.

7. Rhaid i Gyngor Caerdydd ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau'r camau gorfodi.

Amserlen: 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Cynllun gweithredu achos CSG192 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

8. Rhaid i'r cyngor sicrhau bod cam 3 o gynllun gweithredu CSG192 yn cael ei weithredu yn llawn.

Amserlen: 3 mis o ddyddiad dyfarniad terfynol y Comisiynydd

9. Rhaid i'r cyngor sicrhau bod cam 4 o gynllun gweithredu CSG192 yn cael ei weithredu yn llawn.

Amserlen: 2 fis o ddyddiad dyfarniad terfynol y Comisiynydd

10. Rhaid i'r cyngor fel rhan o cam 5 o gynllun gweithredu CSG192 addasu ei ffurflen dendro bresennol i gynnwys asesiad bod unrhyw dendrau newydd ar gyfer meddalwedd TG a ddefnyddir i greu llythyrau neu filiau yn ystyried y gofyniad i sicrhau bod y system yn gallu arddangos fersiwn Gymraeg o gyfeiriadau aelwydydd.

Amserlen: 30 diwrnod o ddyddiad dyfarniad terfynol y Comisiynydd

11. Rhaid i'r cyngor sicrhau bod cam 6 o gynllun gweithredu CSG192 yn cael ei weithredu yn llawn.

Amserlen: 3 mis o ddyddiad dyfarniad terfynol y Comisiynydd

12. Rhaid i Gyngor Caerdydd ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau yr holl gamau gorfodi uchod. Amserlen: 3 mis o ddyddiad dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhoddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Caerdydd ar 29/04/2020

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Cyngor
Bwrdeistref

CSG619 Ar 20 Awst 2019 derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni amodau adran 93

27/4/2020

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 1: Pan fo'r Cyngor yn cael gohebiaeth yn Gymraeg, a bod angen i'r Cyngor ateb yr ohebiaeth honno, rhaid iddo

Sirol
Wreccsam

Mesur y Gymraeg, ac felly'n gŵyn ddilys. Honnai'r achwynydd iddo anfon ymholiad am wersi nofio ar dudalen Gymraeg gwefan Freedom Leisure ac iddo dderbyn dwy neges uniaith Saesneg mewn ymateb: I) Y geiriau 'thank you' ar y sgrin yn diolch iddo am gyflwyno ymholiad, II) ac e-bost yn cadarnhau bod ei neges wedi ei dderbyn: Many thanks for your enquiry. We will be in touch shortly. Many thanks, Freedom Leisure

ateb yn Gymraeg, oni bai bod y person a anfonodd yr ohebiaeth wedi dweud wrtho nad oes angen gwneud hynny. Anfonodd yr achwynydd ymholiad am wersi nofio ar dudalen Gymraeg gwefan Freedom Leisure, a derbyniodd ddwy ohebiaeth Saesneg mewn ymateb. Mae hyn yn dangos methiant gan y Cyngor i gydymffurfio â safon 1.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wedi methu â chydymffurfio â safon 1.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 1 –gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77 Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam gynnal adolygiad o'r holl negeseuon awtomatig sy'n cael ei anfon at ei wasanaethau hamdden, ac i weithredu ar ei ganfyddiadau er mwyn sicrhau fod pob un yn cael ei anfon yn unol â gofynion safon 1.

2. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam wirio yn gyfnodol fod y negeseuon hyn yn cael eu hanfon yn unol â gofynion y safon, er mwyn sicrhau nad yw materion megis toriadau i ddolen y wefan yn arwain at sefyllfa debyg yn y dyfodol.

3. Rhaid i Gyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau camau gorfodi 1 a 2.

Amserlen: O fewn 3 mis o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd.

Bwrdd Iechyd
Prifysgol Bae
Abertawe

CSG654 Ar 8 Hydref 2019
derbyniwyd gŵyn gan aelod o'r
cyhoedd. Roedd y gŵyn yn bodloni
amodau adran 93 Mesur y Gymraeg,
ac felly'n gŵyn ddilys. Roedd y gŵyn
yn erbyn Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae
Abertawe ynghylch 3 mater: Bod y
Bwrdd Iechyd wedi gosod neu
adnewyddu arwydd ar y ffordd wrth
adael Ysbyty Singleton, Abertawe
gyda thestun Saesneg 'turn left' yn
unig. Bod arwyddion/graffeg Saesneg
yn unig ar gerbydau trydan newydd y
Bwrdd Iechyd. Bod tudalen Facebook
y Bwrdd Iechyd yn trin y Gymraeg yn
llai ffafriol na'r Saesneg gan fod llai o
gynnwys ar y tudalen Gymraeg. Hefyd
bod fideo ar y tudalen Facebook
Gymraeg gyda sain yn Saesneg yn
unig (gydag is-deitlau Cymraeg).

2/4/2020

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Gyngor Bwrdeistref Sirol
Wrecsam 27/04/2020.

Apelau a wnaed i'r tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.

Canfyddiadau'r Comisiynydd

Safon 45: Rhaid i gorff beidio â thrin y Gymraeg yn llai
ffafriol na'r Saesneg wrth ddefnyddio'r cyfryngau
cymdeithasol. Derbyniais gŵyn yn honni bod y Bwrdd
Iechyd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ar ei
chyfryngau cymdeithasol. Rwyf yn canfod nad oes
tystiolaeth bod y Bwrdd Iechyd yn trin y Gymraeg yn llai
ffafriol na'r Saesneg wrth gyhoeddi cynnwys ar ei
chyfryngau cymdeithasol. Yn gyffredinol mae cynnwys ar
gyfrifon Cymraeg a Saesneg y Bwrdd Iechyd yn cyfateb.
Safon 47: Os yw corff yn gosod arwydd newydd neu'n
adnewyddu arwydd (gan gynnwys arwyddion dros dro),
rhaid iddo sicrhau bod unrhyw destun ar yr arwydd hwnnw
yn Gymraeg. Gall corff un ai arddangos y testun Cymraeg
ar yr un arwydd â'r testun cyfatebol Saesneg neu ar
arwydd ar wahân. Rhaid i gorff beidio â thrin y testun
Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg ar yr arwydd
dan sylw. Derbyniais gŵyn ynghylch arwydd wedi ei beintio
ar y ffordd gyda thestun Saesneg yn unig ac arwyddion ar
gerbydau trydan y Bwrdd Iechyd oedd yn Saesneg yn unig.
Rwyf yn canfod bod y Bwrdd Iechyd wedi gosod arwyddion
ar gerbydau trydan yn Saesneg yn unig. Rwyf hefyd yn
canfod bod y Bwrdd Iechyd wedi adnewyddu arwydd ar y
ffordd drwy ei ail beintio, ac nad oeddynt wedi cynnwys
testun Cymraeg wrth adnewyddu'r arwydd.

Dyfarniad y Comisiynydd

O dan adran 73(2) Mesur y Gymraeg dyfarnodd y Comisiynydd bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe wedi methu â chydymffurfio â safon 47, a heb fethu i gydymffurfio â safon 45.

Datganiad gweithredu pellach

Gweithredwyd ymhellach yn sgil y dyfarniad bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe wedi methu â chydymffurfio â safon 47.

Datganiad ar y gweithredu pellach

Safon 47 – gofyniad i gymryd camau yn unol ag adran 77(3)(b) Mesur y Gymraeg

1. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe ddatblygu canllaw a mabwysiadu weithdrefnau ffurfiol i staff a rheolwyr eu dilyn yn eu gwaith bob dydd i gydymffurfio â safon 47 wrth osod neu adnewyddu arwydd(ion).
2. Rhaid i Fwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n bodloni Comisiynydd y Gymraeg ei fod wedi cwblhau cam gorfodi 1.

Amserlen: O fewn 60 diwrnod o ddyddiad cyhoeddi dyfarniad terfynol y Comisiynydd

Hysbysiad penderfynu a roddwyd

Rhodddwyd hysbysiad penderfynu i Fwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe ar 02/04/2020.

Apelau a wnaed i'r Tribiwnlys

Ni wnaed apêl i'r Tribiwnlys.